INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA

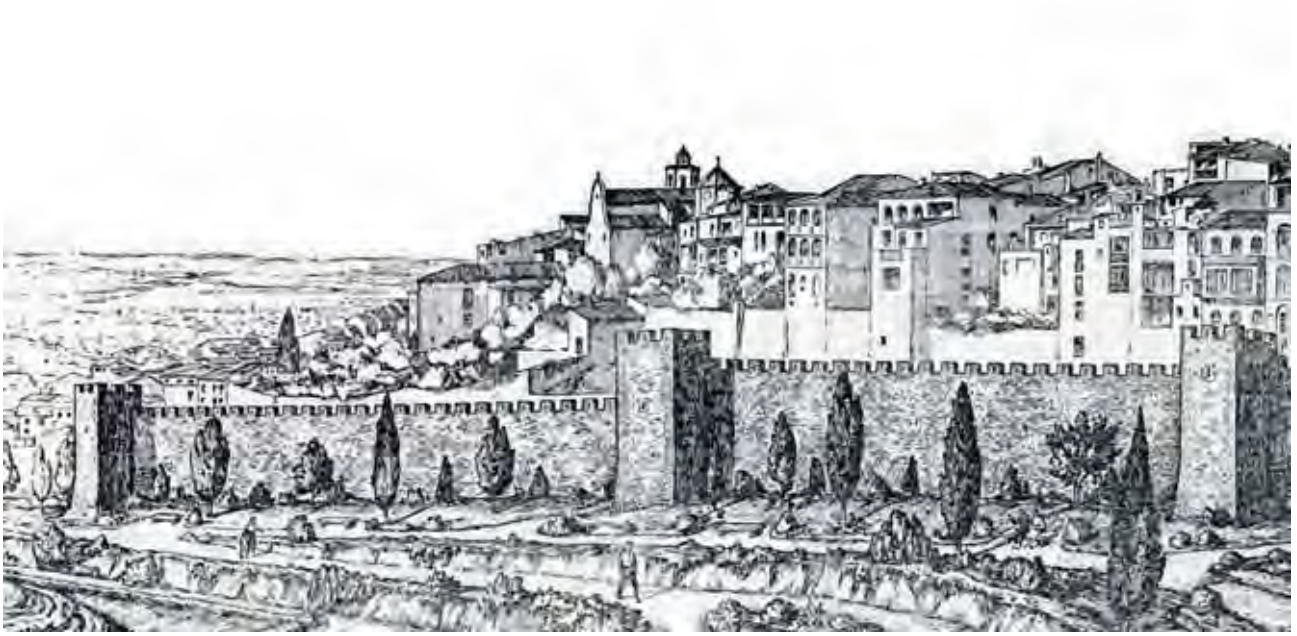

Sessió de la Secció Històrico-Arqueològica a Cervera amb motiu del 650è aniversari de la creació de la Generalitat

Cervera, 28 de maig de 2009

Sumari

1. Presentació 02

2. Programa 06

3. Currículums dels ponents 08

4. Breu resum de les ponències 12

5. Presentació de la Secció Històrico-Arqueològica (SHA) 16

6. Llista dels membres de la SHA 20

7. Currículums dels membres de la SHA 22

8. Presidents de les societats filials de la SHA 36

Apèndix 38

1. La guerra amb Castella i l'origen de la Diputació del General 39

1.1. Taula cronològica comparativa de la guerra amb Castella i de les reunions de Corts 39

1.2. Els diputats de la Diputació del General dels primers temps (1359-1413) 43

2. Documents de la Cort de Cervera 52

2.1. Reproducció de la primera pàgina del document del nomenament dels diputats del braç de les ciutats i viles reials 52

2.2. Reproducció de la primera pàgina del document del nomenament dels braços eclesiàstic i militar 53

2.3. Capítol inicial del donatiu del braç de les ciutats i viles reials 54

2.4. Nomenament dels diputats del braç de les ciutats i viles reials (versió amb la traducció de la part llatina del document i adaptació de la resta al català modern) 55

2.5. Nomenament dels diputats dels braços eclesiàstic i militar (versió amb la traducció de la part llatina del document i adaptació de la resta al català modern) 61

2.6. Altres capítols de cort referents als diputats del braç reial 68

2.7. Altres capítols de cort referents als diputats dels braços eclesiàstic i militar 69

Presentació:

Sessió pública de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans commemorativa dels 650 anys de l'inici de la Generalitat de Catalunya. Cervera 1359- 2009

Aquest any commemorem el 650è aniversari del naixement de la Generalitat, que és una de les nostres institucions històriques més significatives i més originals en el context europeu. La Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans ha volgut commemorar aquesta efemèride amb una sessió oberta al públic a Cervera, on el 1359 se celebrà una cort general de Catalunya en la qual foren escollits els primers diputats d'aquesta institució.

Agraïm al senyor Alcalde de Cervera i a tot el municipi, que hagin acollit generosament aquesta sessió commemorativa de la Secció Històrico-Arqueològica.

L'origen de la Generalitat està lligat a una guerra amb Castella

La Generalitat va néixer en el context d'una guerra terrible entre la corona catalanoaragonesa i Castella que es desenvolupà entre els anys 1356 i 1369. Fou, doncs, una llarga guerra, malgrat que entre el 1356 i el 1369 hi hagué períodes de treva. La pau no arribà fins al 1375. És la guerra coneguda com la guerra dels Dos Peres, perquè fou protagonitzada pel rei Pere el Cerimoniós, a la Corona d'Aragó, i pel rei Pere el Cruel, a Castella.

El mòbil de la guerra per part castellana era la revenja de la humiliació soferta en temps de Ferran IV de Castella, quan aquest sobirà va haver de cedir a Jaume II una part del regne de Múrcia (la meitat meridional de l'actual província d'Alacant). Pere el Cruel volia recuperar aquest territori i assegurar l'hegemonia peninsular de Castella. Segons Pere el Cerimoniós, l'objectiu del seu enemic era eliminar els altres estats peninsulars i proclamar-se emperador d'Espanya.

La guerra es desenvolupà de manera molt desfavorable a la confederació catalanoaragonesa, que veié el seu territori envaït i parcialment ocupat, especialment Aragó i el País Valencià, bé que Catalunya i Mallorca també foren atacades, per mar, per la flota de Pere el Cruel. Revela quin era l'objectiu del rei Pere el Cruel el fet que bategés aquestes terres ocupades amb el nom de «Castella la Nova», tal com n'informa el rei Pere el Cerimoniós a la seva crònica:

> E el dit rei havia posat nom e títol a tota la terra que ens havia tolta, així en regne d'Aragó com en regne de València, Castella la Nova, mas per la gràcia de nostre senyor Déus, lo dit títol durà poc, per tal com ab títol injust posseïa tot ço que ens havia tolt.

Totes les etapes decisives en la formació de la Diputació del General de Catalunya es troben emmarcades en la guerra amb Castella; el quadre adjunt permet de seguir contemporàniament les diverses fases del desenvolupament de la guerra i les convocatòries de corts, a les quals el rei

demanava ajuda per a defensar els seus estats, i el nomenament de diputats per a administrar el donatiu fet per les corts.

El naixement de la Generalitat a la Cort de Cervera del 1359

Hi ha institucions que tenen una data de naixement clara i precisa, en un privilegi o en un decret, mentre que n'hi ha d'altres que es configuren lentament, en diverses etapes; la Diputació del General de Catalunya pertany a aquest darrer grup, però això no vol dir que no hàgim de reconèixer el pas inicial com a data de naixement.

Des de la fi del segle xiv s'ha considerat que l'origen de la Diputació del General es trobava a la Cort de Cervera del 1359, malgrat que no era un naixement volgut ni conscient. És un fet que la Cort de Cervera, sense consciència de crear una institució nova, contribuí a forjar-ne una de ben important.

Inicialment, la Diputació del General fou una comissió creada per la Cort de Cervera del 1359 per tal d'administrar el donatiu fet al rei Pere el Cerimoniós, destinat a pagar l'exèrcit que havia de defensar els regnes contra Castella, durant la guerra dels Dos Peres (1356-1369). En un principi, havia d'ésser un organisme temporal.

El significat del nom *Diputació del General*

La comissió creada per la Cort de Cervera per tal d'administrar el donatiu concedit per la Cort al rei fou anomenada *Diputació del General*, perquè, com les corts, representava tota la societat catalana en general, la totalitat del país. La representació a corts s'articulava en tres braços: el braç eclesiàstic, el braç militar o nobiliari i el braç de les ciutats i viles reials, que, per abreviar, anomenarem *el braç reial*. El braç eclesiàstic representava no solament l'estament eclesiàstic sinó també totes les viles i llocs que pertanyien a l'Església catalana; el braç militar representava els membres de l'alta i de la baixa noblesa i tots els llocs que posseïen, mentre que el braç reial era format per les ciutats i viles sota jurisdicció reial directa. La Diputació del General es basà també en aquest esquema d'organització.

Etapes de consolidació d'un organisme temporal

La Diputació del General del 1359 va néixer com un organisme temporal que havia de desaparèixer quan hagués conclòs la tasca que tenia encomanada, però un conjunt de circumstàncies en determinaren la consolidació.

Entre aquestes circumstàncies destaca la continuïtat de les comissions delegades de les corts, ques'enllaçaren les unes amb les altres, des del 1359, a causa de l'evolució de la guerra amb Castella, que exigia reunir les corts amb freqüència per a obtenir recursos per a la defensa. Era un punt important que no s'havia donat en ocasions anteriors, quan havien estat creades comissions similars

a les corts. Però la continuïtat no fou l'únic element ni el més determinant per a la constitució de la Generalitat, fou només un primer pas.

Un segon pas en la formació de la Diputació del General es donà a les Corts de Montsó del 1362-1363, on, també per tal de continuar mantenint l'exèrcit que defensava Aragó i València, foren creats els impostos anomenats *generalitats*, dret d'entrades i eixides sobre l'exportació/importació i dret de bolla sobre la fabricació i comercialització de teixits, destinats a ser el pilar de la hisenda de la institució naixent.

El tercer pas, el més decisiu, fou l'emissió del deute públic, per decisió de la Cort de Barcelona-Lleida-Tortosa del 1364-1365, amb la fermança de les generalitats. La Cort garantí la continuïtat de la institució emissora (la Diputació del General) i dels impostos mentre aquest deute no hagués estat amortitzat; com que no es pogué amortitzar, quedà assegurada la pervivència de la institució.

Passada la guerra amb Castella, hom intentà reduir la Diputació del General a una entitat de gestió administrativa perquè ja no es considerava necessària una institució que representés les corts, quan no estaven reunides, a fi de prendre decisions importants i urgents que la guerra exigia. La Diputació del General fou dirigida durant un temps per un «regent de la Diputació», és a dir, un gerent, bé que sota el control i el consell de tres oïdors. Al cap d'uns anys, foren nomenats novament diputats però, des del 1379, foren suprimits els oïdors.

El nombre dels diputats fou variable en els primers temps i també el període d'actuació. Generalment foren renovats a cada cort, llevat d'un cas, l'any 1379, en què foren nomenats per una comissió reorganitzadora, després d'un breu període conflictiu que havia començat amb el cessament dels diputats a la Cort de Barcelona del 1377, en una sessió poc concorreguda, celebrada en ple estiu, en la qual foren majoria els que ja estaven d'acord a donar aquest petit cop de mà. En aquests anys, s'imposà el nombre de tres diputats, un per cada braç. Aquestes variacions es poden constatar a la llista de diputats adjunta.

La consolidació definitiva de la Diputació com a representació permanent del Principat fou aconseguida a la Cort de Barcelona del 1413, aprofitant la debilitat inicial del rei Ferran d'Antequera, elegit en el Compromís de Casp. Des d'aleshores, la Diputació del General estigué constituïda per dues ternes, una de diputats residents a Barcelona i una d'oïdors; l'elecció quedà desvinculada de les corts i adoptà el sistema de cooptació per part dels diputats cessants, usat fins aleshores només per a substituir els diputats que morien durant el seu mandat o abandonaven el càrrec, i el mandat esdevingué fix: tres anys. Des del 1413, la Diputació del General tingué una nova missió molt important: vetllar perquè les constitucions i les lleis de Catalunya fossin respectades, tasca que la dugué a enfrontar-se militarment al rei Joan II del 1462 al 1472.

Maria Teresa Ferrer i Mallol
Presidenta de la SHA
Institut d'Estudis Catalans

Programa

Reunió de la Secció Històrico-Arqueològica a Cervera amb motiu del 650è aniversari de la creació de la Generalitat

Auditori municipal
C. Major, 66

Programa de les ponències

17.30 h	Salutació
17.45 h	*Els orígens de la Diputació del General i la primera Diputació escollida a Cervera*, M. Teresa Ferrer
18 h	*La Diputació del General i la primera guerra civil del segle XV*, Jaume Sobrequés
18.15 h	*La Generalitat de Pau Claris i el «moment republicà» del 1640-1641*, Antoni Simón
18.30 h	Pausa
19 h	*La Diputació del General del segle XVI al segle XVIII. Una línia interpretativa*, Eva Serra
19.15 h	*L'ornament a la Casa de la Diputació al segle XVI*, Joaquim Garriga
19.30 h	*Generalitat republicana i política cultural*, Jordi Castellanos
19.45 h	Comiat

Currículums dels ponents

Jordi Castellanos Vila

Llicenciat en filologia romànica per la Universitat de Barcelona, s'especialitzà en literatura catalana contemporània als Estudis Universitaris Catalans. Es doctorà en Filologia Catalana per la Universitat Autònoma de Barcelona el 1981. Ha estat lector de llengua catalana i de llengua espanyola a la Universitat de Durham (1970-1972). Des del 1988 és catedràtic de literatura catalana contemporània a la Universitat Autònoma de Barcelona. Ha assistit o organitzat diversos congressos nacionals i internacionals, ha donat nombroses conferències i ha dirigit tesis doctorals i treballs d'investigació. Ha creat i dirigit el servei d'informació bibliogràfica, que ha elaborat el fons TRACES, integrat dins el catàleg unificat de les biblioteques universitàries de Catalunya. És autor de diverses monografies i treballs, entre d'altres *Raimon Casellas i el Modernisme* (1983); *El Modernisme. Selecció de textos* (1988), *Antologia de la poesia modernista*, 1990), *Literatura, vides, ciutats* (1997) i *Intel·lectuals, cultura i poder* (1998). Ha estat comissari, guionista o assessor de tres grans exposicions: la del Modernisme, al Museu d'Art Modern de Barcelona (1990-1991), la de Jaume Massó i Torrents, a la Biblioteca de Catalunya (1994) i la de Pere Calders, al Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (2000-2001). Fou un dels fundadors de la revista *Els Marges*, de la qual és codirector des del 1990. Ha estat redactor de la revista *Recerques* (1979-1987) i director o codirector de diverses col·leccions editorials.

M. Teresa Ferrer i Mallol

Doctora en història medieval per la Universitat de Barcelona. És investigadora científica de la Institució Milà i Fontanals i del CSIC i directora del Departament d'Estudis Medievals del mateix centre. És autora, amb A. Garcia i Sanz, del llibre *Assegurances i canvis marítims medievals a Barcelona* (1983), que obtingué el premi Ferran Armengol i Tubau de l'IEC. També ha publicat, entre altres, *Els sarraïns de la Corona catalano-aragonesa en el segle XIV*. *Segregació i discriminació* i *Les aljames sarraïnes de la governació d'Oriola (segle XIV)*; ha tingut cura de l'edició de C. Marinescu, *La politique orientale d'Alfonse V d'Aragon, roi de Naples*, de la de Ferran Soldevila, *Pere el Gran*, publicades per l'IEC, i de la de *L'expansió catalana a la Mediterrània a la baixa edat mitjana*. És directora de la revista *Anuario de Estudios Medievales* (CSIC, Barcelona) i és membre del consell assessor de diverses revistes.

Treballs sobre la Generalitat de Catalunya: «Els primers diputats de la Generalitat de Catalunya (1359-1412)». A: Coll i Alentorn, Miquel. *Miscel·lània d'homenatge en el seu vuitantè aniversari*. Barcelona: Fundació Jaume I, 1984, p. 221-269. «Origen i evolució de la Diputació del General de Catalunya». *Les Corts a Catalunya. Actes del Congrés d'Història Institucional (28, 29 i 30 d'abril de 1988*). Barcelona: Generalitat de Catalunya: Departament de Cultura, 1991, p. 152-159; dins de l'obra A: Solé i Sabaté, Josep Maria [dir.]. *Història de la Generalitat de Catalunya i dels seus presidents*. Vol. I: *1359-1518*. Barcelona: Generalitat de Catalunya: Enciclopèdia Catalana, 2003: «La gènesi de la

Generalitat de Catalunya: de la Cort de Cervera a Ferran II, 1359-1518» (p. 19-35); «Una institució en constant evolució: les primeres diputacions» (p. 36-45), i moltes capítols amb les biografies dels diputats (p. 46-75 i p. 81-104); «La guerra». *El naixement de la Generalitat de Catalunya*. Cervera: Museu Comarcal de Cervera, 2003, p. 27-39, [catàleg exposició]. «Les Corts de Catalunya i la creació de la Diputació del General o Generalitat en el marc de la guerra amb Castella (1359-1369)». *Anuario de Estudios Medievales*, 34/2 (2004), p. 875-938.

Joaquim Garriga i Riera

Doctor en història de l'art per la Universitat de Barcelona. Catedràtic d'Història de l'Art Modern a la Universitat de Girona. S'ha centrat en l'estudi de l'art renaixentista a Europa, especialment a Itàlia i a Catalunya, i ha investigat els procediments moderns de representació perspectiva i la seva difusió als tallers de pintors dels s. XV i XVI. De la seva obra podem destacar «Renacimiento en Europa» (1983, volum de fonts i documents per a la història de l'art), «L'època del Renaixement» (1986, volum IV de la Història de l'art català) i «Qüestions de perspectiva en la pintura hispànica del segle XVI» (1992). Ha participat en treballs de documentació i difusió científiques del patrimoni històrico-artístic català, publicats en obres col•lectives com «Història de la cultura catalana» (1997, al volum II) o «L'art gòtic a Catalunya. Arquitectura» (2003, al volum II), i en nombrosos catàlegs d'exposicions, com «Thesaurus» (1985), «Millenum» (1989), «De Flandes a Itàlia» (1998), entre d'altres. Ha estat membre del Consell Rector del Patronat del Museu Nacional d'Art de Catalunya i de la Comissió del Patrimoni Cultural de Catalunya. Dirigeix el grup de recerca "Història de l'art del Renaixement i del Barroc" de la Universitat de Girona.

Eva Serra i Puig

Doctora en història per la Universitat de Barcelona. Ha exercit docència en diverses universitats catalanes i actualment és porfessora d'història moderna a la UB. S'ha especialitzat en història agrària de Catalunya i en història de les institucions catalanes dels segles XVI i XVII. Ha participat en grups d'investigació i és autora de diversos llibres i de nombrosos articles científics, com *La Guerra dels Segadors*, *La revolució catalana de 1640*, el volum IV de la *Història, política, societat i cultura dels Països Catalans*, entre d'altres. Ha col·laborat en obres col·lectives com a especialista en el segle XVII i en història agrària de l'edat moderna. És autora de l'estudi sobre les vicissituds de la cultura pactista catalana, del volum corresponent als segles XVI i XVII de l'obra col·lectiva *Història de la cultura catalana*.

Antoni Simon i Tarrés
Girona 1956

Catedràtic d'Història Moderna de la Universitat Autònoma de Barcelona i membre numerari de l'Institut d'Estudis Catalans. Es va llicenciar a la UAB l'any 1978 amb Premi Extraordinari de Llicenciatura i es va doctorar el 1983 a la mateixa universitat també amb Premi Extraordinari. Entre les seves línies de recerca i publicacions esmentem la demografia històrica: *Aproximació al pensament demogràfic de Catalunya* (1995)*; La població catalana a l'època moderna. 10 estudis* (1996). L'estudi i edició de memòries i diaris personals de l'època moderna: *Guerra i vida pagesa a la Catalunyadel segle XVII* (1986) en col·laboració amb Antoni Pladevall; *Cavallers i ciutadans a la Catalunya del Cinc-cents* (1991); *Pagesos, capellans i industrials de la Marina de la Selva* (1993); *Cròniques del Rosselló. Segles XVI-XVII* (1998) en col·laboració amb Pep Vila; *Cròniques de la Guerra dels Segadors* (2003). L'estudi de les relacions i de l'articulació de Catalunya amb la monarquia hispànica: *1640. La monarquía hispánica en crisis* (1992) en col·laboració amb J.H. Elliott, R. Villari *et.al.*; *Els orígens ideològics de la Revolució Catalana de 1640* (1999), premi Prat de la Riba (2003) de l'IEC; i *Construccions polítiques identitats nacionals. Catalunya i els orígens de l'estat modern espanyol* (2005). Ha dirigit el *Diccionari d'Historiografia Catalana* (2003), obra en què més de 250 especialistes catalans, espanyols i internacionals han redactat prop de 2.000 articles sobre historiadors, institucions, obres cabdals, revistes, escoles i tendències de la historiografia dels Països Catalans. També ha publicat una cinquantena d'articles en revistes especialitzades com *Historia Social*, *Revista de Demografia Històrica*, *Afers*, *Estudis*, *Pedralbes*, *Manuscrits*, *Estudis d'Història Agrària*, etc. Ha dirigit 12 tesis doctorals i ha estat investigador principal de 7 projectes de recerca competitius I+D+I.

Jaume Sobrequés i Callicó

(Girona, 1943) és catedràtic d'història de Catalunya a la Universitat Autònoma de Barcelona. Ha estat director del Museu d'Història de Catalunya i, actualment, és president de la Societat Catalana d'Estudis Històrics. Ha estat senador (1977-1982) i diputat al Parlament de Catalunya (1988-1995). Va ser membre de la Comissió dels Vint que va redactar l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (1978-1979). Ha estat vicepresident del FC Barcelona i membre de la seva junta directiva (1993-2000) i rector de la Universitat Catalana d'Estiu (2008). Ha dirigit la Història de Barcelona (1991-1997, 8 vol.) i ha publicat nombrosos llibres sobre història, entre els quals destaquen *La Guerra Civil catalana del segle xv* (en col·laboració amb Santiago Sobrequés i Vidal); *L'Onze de Setembre i Catalunya* (1976); *Catalunya i l'Estatut d'Autonomia* (1976); *Antoni Rovira i Virgili. Història i pensament polític* (2002); *La fi del silenci* (2002) i *1941* (2005); *La Generalitat a l'exili* (2008), en col·laboració

amb M. Morales; *Hug Roger III. Epistolari de guerra i exili del darrer compte de Pallars* (2008), en col·laboració amb R. Sarobe.

Breu resum de les ponències

Els orígens de la Diputació del General i la primera diputació escollida a Cervera

L'any 1356 s'havia iniciat una guerra entre la Corona catalanoaragonesa i Castella que s'allargà fins al 1369, anomenada *guerra dels Dos Peres* i protagonitzada pel rei Pere el Cerimoniós i pel rei Pere el Cruel. L'any 1359 un estol castellà atacà les costes valencianes, catalanes i mallorquines i durant els anys següents, entre el 1362 i el 1366, Pere el Cerimoniós sofrí gravíssimes pèrdues territorials a Aragó i a València. A causa d'aquesta guerra terrible, el rei Pere el Cerimoniós hagué de convocar corts als diferents regnes per tal d'obtenir recursos per a defensar-los, i fou per aquesta causa que va néixer i es va consolidar una nova institució: la Diputació del General, coneguda després amb el nom de *Generalitat*. La Cort de Cervera, celebrada entre l'octubre i el desembre del 1359, atorgà un donatiu molt important al rei. Per tal de reunir els diners d'aquest donatiu i administrar-los, fou nomenada una comissió o diputació de dotze membres i, a més, dotze consellers, als quals foren atorgats poders extraordinaris per a actuar com podien fer-ho el rei i la Cort conjuntament. Foren els primers diputats del General o Generalitat de Catalunya. A continuació, estudio el perfil biogràfic dels dotze diputats. Els del braç eclesiàstic foren Berenguer de Cruïlles, bisbe de Girona; fra Pere Arnau de Parestortes (o *Perestortes*), prior de Catalunya de l'orde de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem; Romeu Sescomes, aleshores paborde de Tarragona i després bisbe de Lleida, i Arnau de Busquets, doctor en decrets i canonge de Barcelona. Els diputats del braç militar foren Bernat de Cabrera, comte d'Osona; el vescomte Hug de Cardona; el cavaller Ponç d'Altarriba, i el donzell Ramon de Peguera. Els diputats del braç reial foren Pere Desplà, ciutadà de Barcelona; Pere de Carcassona, ciutadà de Lleida; Francesc Pabia, ciutadà de Girona, i Pere Borró, burgès de Perpinyà. Entre els diputats consellers, hi figurà un prohom de la vila de Cervera: Arnau de Messina.

Maria Teresa Ferrer i Mallol
Institut d'Estudis Catalans
CSIC. Institució Milà i Fontanals

La Diputació del General i la primera guerra civil del segle XV

La Diputació del General ha assumit, en períodes de crisi política, un paper de primer ordre: l'interregne dels anys 1410 i 1412, la Guerra Civil del segle XV (1462-1472), la crisi del 1452 i 1640 i la Guerra de Successió (1705-1714). La meva intervenció té per objecte explicar l'actuació de l'organisme en la direcció de la guerra contra Joan II, centrada en l'elecció dels anomenats «monarques intrusos» (Enric IV de Castella, Pere de Portugal i Renat d'Anjou). Per acomplir els seus objectius, es va constituir el Consell del Principat, un organisme més ampli que aplegava membres significatius dels tres estaments. Vull remarcar també l'impuls d'un llenguatge nacionalista d'una modernitat colpidora.

Jaume Sobrequés i Callicó
Societat Catalana d'Estudis Històrics
Universitat Autònoma de Barcelona

La Generalitat de Pau Claris i el moment republicà de 1640-1641

La Revolució Catalana del 1640 és un tema amb una llarga i intensa tradició historiogràfica i polèmica que, en ésser interpretat com un episodi històric cabdal de les relacions i de l'articulació politicoconstitucional entre Catalunya i l'Estat espanyol sorgit dels temps moderns, s'ha convertit en un referent clau del pensament i de la simbologia política del nacionalisme català contemporani. La historiografia que ha tractat el tema durant les darreres dècades s'ha esforçat per a reconstruir el diàleg i les tensions entaulades entre la classe dirigent catalana que portava les regnes de les dues principals institucions del país —la Generalitat i el Consell de Cent— i els homes que comandaven, des de la cort de Madrid, la maquinària del govern central de la monarquia hispànica; això per tal d'esbrinar quina fou la lògica de la presa de decisions polítiques que finalment, enmig d'un procés ple de violència, conduïren a una ruptura política en clau revolucionària. En aquesta síntesi interpretativa intentaré, primer, fer una exposició dels principals factors de llarg recorregut que, especialment des del final del regnat de Felip II de Castella, van tensar les relacions entre les institucions catalanes i el govern central de la monarquia hispànica; i, després, cercar la lògica històrica del temps curt, quan, amb la Generalitat ja presidida per Pau Claris, es produí el trencament amb la monarquia espanyola conduïda per Felip IV de Castella i el comte duc d'Olivares, tot assajant alhora una caracterització política d'aquell procés de ruptura, el qual definiré com un «moment republicà».

Antoni Simon i Tarrés
Institut d'Estudis Catalans
Universitat Autònoma de Barcelona

La Diputació del General del segle XVI al segle XVIII. Una línia interpretativa

L'estudi de la Diputació del General del segle XVI al segle XVIII (1714) ha fet un considerable avenç historiogràfic en els darrers vint anys. Es tracta de fer un balanç sumari de les principals fites historiogràfiques assolides en el darrer quart de segle en relació amb la història de la institució de govern de Catalunya en els segles moderns. Els nous estudis han tendit a revaluar la institució, en bona mesura historiogràficament, menysvalorada pel que fa a la seva història dels segles XVI i XVII, per prevaldre fins fa poc una interpretació exclusivament *medievalitzant* i anacrònica de la institució. El recorregut pretén situar la Diputació des de les anomenades reformes de Ferran II sobre el consistori fins a la seva abolició, el setembre del 1714, amb la caiguda de Barcelona davant les tropes borbòniques. Es vol posar en primer pla els estudis recents entorn del paper creixent de la Diputació en el segle XVI i el conflicte finisecular polític del cinc-cents, que la va frenar eventualment. També es vol posar l'atenció en la important actuació que va tenir en el segle XVII i, en especial, en l'etapa inicial de la Guerra dels Segadors. Finalment, es pretén abordar l'estat dels estudis sobre la Diputació del General després de la derrota de la Guerra dels Segadors, el recorregut durant la segona meitat del segle XVII i l'actuació d'aquesta en el marc institucional de la preguerra

i la Guerra de Successió. El balanç també vol indicar els buits historiogràfics encara existents.

Eva Serra i Puig
Institut d'Estudis Catalans
Universitat de Barcelona

L'ornament a la Casa de la Diputació al segle XVI

Com és sabut, la major part de la Casa de la Diputació del General —més de tres quartes parts de l'edifici actual de la Generalitat de Catalunya— va ser construïda en el període modern, del 1526 al 1640. Aleshores, el preciós nucli quatrecentista bastit per Marc Safont (1400-1434) entre el carrer de Sant Honorat i el carrer del Bisbe es transformà en el formidable conjunt que coneixem avui, estès en direcció nord fins al límit de Sant Sever i, per la banda de migdia, fins a l'àrea de Sant Jaume. En les successives etapes d'ampliació de la casa, que començà pel Pati dels Tarongers i que inclogué el trasllat de la capella a la planta noble (1526-1560), va prevaler la voluntat de mantenir una certa continuïtat formal entre els sectors nous i els antics, fins al punt que el coronament gòtic amb pinacles i gàrgoles de Safont fou projectat a tota l'obra del pati —tant la del segle XVI com la del segle XVII— i determinà l'aspecte homogeni de l'ornament integrat en l'arquitectura. La decoració més ben adaptada a models actualitzats d'ascendència renaixentista s'aplicà al valuós agençament dels espais interiors, que van acumular un repertori molt ric i variat d'objectes: sostres amb enteixinats, paviments ceràmics, peces d'argenteria, ornaments brodats, pintures murals o sobre tela, catifes, cortines de brocat, cobretaules de vellut amb fils d'or i de seda, etc. Un tipus d'ornament especialment interessant són les tapisseries, quasi sempre producte d'importació, que els diputats van adquirir en un nombre considerable. En concret, es van comprar quatre tapissos d'una sèrie dels *Triomfs de Petrarca* (1557), vuit tapissos d'una sèrie amb els *Amors de Mercuri i Hersé* (1578) i deu més amb la *Història de Noè* (1583). Actualment, quatre d'aquestes tapisseries es conserven a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans, a la Sala Prat de la Riba: tres pertanyen a la sèrie *Amors de Mercuri i Hersé* i una als *Triomfs de Petrarca*. A l'última, potser la peça més destacable del grup de l'Institut, hi figura el *Triomf de la mort sobre la castedat*.

Joaquim Garriga i Riera
Institut d'Estudis Catalans
Universitat de Girona

La política cultural de la Generalitat de Catalunya (1931-1939)

Vista de forma global, la "Generalitat" restaurada per la República el 1931 compta per primera vegada amb una política cultural. En aquest sentit, recupera i amplia (dins del marc de l'Estatut d'Autonomia que li atorga més competències en aquest camp) la política cultural de la Mancomunitat de Catalunya.

En una primera etapa, entre 1931 i 1936, amb el parèntesi del 1934-1935, aquesta política ve marcada per la personalitat del Conseller de Cultura Ventura Gassol, que va envoltar-se d'un Consell de Cultura. i té com a eixos bàsics el binomi llengua i ensenyament. En aquest darrer camp, es realitza una intervenció integral que comprèn l'ensenyament tècnic, la creació de l'Escola Normal i de l'Institut Escola, al costat de la creació del Patronat de la Universitat Autònoma de Barcelona i la Universitat per a Obrers. En literatura, la Conselleria assumeix en Premi Crexells, de novel·la, i amplia els premis a al tres gèneres i a altres arts. A destacar, també, la política entorn del teatre i de l'òpera i la política entorn dels museus.

La segona etapa: el període de guerra 1936-1939. Són uns anys de gran complexitat per a la vida cultural i lògicament ho són també per a la Conselleria de Cultura (a càrrec, per la sortida forçada de Gassol, per Josep Tarradelles i, posteriorment, per Antoni Maria Sbert i Carles Pi i Sunyer), que actua, en uns primers moments, per a la salvació de persones i del patrimoni històric i artístic i, tot seguit, amb l'assumpció de la gestió de nombrosos organismes culturals: Fundació Bernat Metge, Gran Teatre del Liceu, Ateneu Barcelonès o les emissores de radio). A destacar la creació de dos organismes: el Comissariat de Propaganda (sota la responsabilitat de Jaume Miravitlles) i la Institució de les Lletres Catalanes, dins de la qual hi té una considerable importància Francesc Trabal. Aquest darrer organisme es fa càrrec de la *Revista de Catalunya* i porta a terme una política cultural, que inclou des d'edicions fins a activitats culturals, al front i a la rereguarda, sempre d'un gran nivell i que, després de la desfeta del 1939, encara sobreviu en un intent d'ajudar i donar sentit a l'activitat cultural a l'exili.

Jordi Castellanos Vila
Institut d'Estudis Catalans
Universitat Autònoma de Barcelona

Presentació de la Secció Històrico-Arqueològica (SHA)

L'Institut d'Estudis Catalans fou fundat l'any 1907 amb només una àrea d'estudis: la d'història i arqueologia —que incloïa la història de l'art i la literatura. El 1911, quan l'Institut s'amplià amb altres àrees (filologia i ciències), calgué distingir-les amb el nom de *seccions*. Actualment, l'Institut d'Estudis Catalans està format per cinc seccions: Històrico-Arqueològica, Filològica, de Ciències Biològiques, de Ciències i Tecnologia, i de Filosofia i Ciències Socials.

La Secció Històrico-Arqueològica té vint-i-sis membres numeraris (catalans, mallorquins i valencians), onze membres emèrits (de més de setanta anys), a més de vint-i-quatre corresponents. S'estructura en les àrees següents: arqueologia i història antiga, història medieval, història moderna i contemporània, història de les arts i història de la literatura. Depenen de la Secció sis societats filials: la Societat Catalana d'Estudis Històrics, la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, la Societat Catalana de Musicologia, la Societat Catalana d'Estudis Litúrgics, la filial Amics de l'Art Romànic i la Societat Catalana d'Estudis Hebraics.

La Secció Històrico-Arqueològica disposa, des de fa un any, de l'Oficina d'Assessorament Històric, que té cura de la nova revista de la Secció: *Catalan Historical Review*, en anglès i català, destinada a difondre la nostra història en l'àmbit internacional i que treballa també en la formació d'una base de dades sobre els monuments commemoratius catalans. Totes aquestes activitats s'ampliaran en el futur.

Actualment, la Secció té, per llei, una missió oficial quant al patrimoni: fer informes sobre els expedients de declaració de béns culturals d'interès nacional (BCIN), monuments i l'entorn de protecció, manuscrits, etc., a petició de la Direcció General del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. A més, emet informes sobre escuts heràldics i sobre banderes dels municipis de Catalunya, a petició del Departament de Governació de la Generalitat.

La Secció Històrico-Arqueològica organitza la tasca científica mitjançant projectes de recerca, alguns de llarga durada i d'altres de més breus. Entre els projectes d'arqueologia podem destacar les excavacions de l'antiga ciutat romana de *Iesso* (Guissona), l'estudi dels materials trobats a les coves prehistòriques de Serinyà, la col·laboració en projectes internacionals per a la publicació de mapes dels territoris de l'Imperi romà amb els jaciments documentats, o l'estudi del lèxic llatí i l'escriptura als Països Catalans en l'època romana.

Pel que fa l'edat mitjana, hi ha en curs l'edició de col·leccions documentals, les quals són instruments bàsics per als historiadors i que, pel cost i la durada de la tasca, no podrien ésser assumides per una editorial privada. El projecte de més tradició és *Catalunya carolíngia*, que publica tots els documents referents als comtats catalans fins a l'any 1000 i del qual ja han sortit cinc volums (alguns amb més d'un tom). Un altre projecte té la finalitat de publicar i estudiar els tractats internacionals de

Catalunya i de la Corona d'Aragó, el primer volum del qual està en curs d'edició. Hi ha un projecte que prepara una col·lecció documental, amb estudi, sobre el consum urbà de cereal i la política d'abastament, mentre que un altre analitza els lligams del patriciat barceloní amb els orígens del patriciat urbà valencià, ja que els barcelonins es van desplegar per València i Mallorca arran de la conquesta d'aquests dos territoris.

Quant a l'època moderna, disposem d'un projecte que recull les llistes de persones que tenien drets polítics per a ser elegides i exercir càrrecs tant a la Diputació del General (o Generalitat) com al municipi de Barcelona entre el 1493 i el 1714. Aquest projecte permet estudiar una de les facetes de la història del poder.

Pel que fa a l'època contemporània, l'aportació recent més important ha estat la publicació de la *Història de l'Institut d'Estudis Catalans*, a càrrec d'Albert Balcells.

En l'àrea de la història de les arts, cal destacar el Corpus Vitrearum Medii Aevi (CVMA), que publica i estudia els vitralls de recintes religiosos i civils de Catalunya durant l'edat mitjana i fins al començament del segle xvi.

En el camp de la història de la literatura, tenim dos projectes que elaboren un inventari dels manuscrits en català del període del Renaixement (1474-1620) i un altre que recopila els textos impresos en català de la Catalunya del Nord, mentre que un altre projecte prepara l'edició crítica de les obres de Manuel Milà i Fontanals. També es treballa en el projecte *Corpus dels trobadors*, sota els auspicis de la Unió Acadèmica Internacional, per tal de publicar les obres de tots els trobadors.

La Secció, d'altra banda, mitjançant la col·laboració de membres de les àrees d'història i d'història de la literatura, s'ocupa de la reedició de *Les quatre grans cròniques* de Ferran Soldevila, obra revisada tant des del punt de vista filològic com històric. Han sortit ja els volums del *Llibre dels feits*, del rei Jaume I, i la *Crònica* de Bernat Desclot. La *Crònica* de Ramon Muntaner es troba ara en preparació.

Els resultats de la recerca es publiquen a les nostres col·leccions, la més representativa de les quals és «Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica», que ja ha arribat al número vuitanta-un.

Durant els darrers anys, hem celebrat jornades d'estudi sobre els temes següents: l'obra de Miquel Batllori, els catalans a la Mediterrània oriental a l'edat mitjana, Puig i Cadafalch i la Catalunya contemporània, i la història de la historiografia catalana. Per commemorar el centenari de l'Institut, la Secció organitzà un simposi, coordinat per Albert Balcells, sobre els vincles amb Europa al llarg del segle xx. L'any 2008, en què s'escaigué el vuitè centenari del naixement de Jaume I, vam celebrar, amb la col·laboració d'institucions diverses, cinc congressos que van estudiar tots els aspectes del regnat, no solament les conquestes de Mallorca i de València, que permeteren la formació de l'àrea catalanoparlant actual, sinó també la seva gran obra legislativa i de govern i

l'empenta donada a l'expansió de l'economia comercial i marítima. Un d'aquests congressos es va celebrar a Mallorca, i un altre, al País Valencià (a Gandia), mentre que la resta van tenir lloc a Catalunya (Barcelona, Lleida i Girona).

També celebrem sessions obertes al públic fora de Barcelona. El 2004 se'n va fer una a Perpinyà, les conferències de la qual foren publicades el 2005. Aquest any 2009 commemorem, amb una sessió oberta al públic a Cervera, els 650 anys del naixement de la Generalitat de Catalunya. Esperem continuar aquesta mena d'actes en el futur.

Maria Teresa Ferrer i Mallol
Presidenta de la Secció Històrico-Arqueològica

Llista dels membres de la SHA

Artit i Lucas, Manuel
Balcells i González, Albert
Barral i Altet, Xavier
Cabestany i Fort, Joan-Ferran
Castellanos Vila, Jordi
Dalmases i Balañà, Núria de
Duran i Grau, Eulàlia
Escalas i Llimona, Romà
Estrada i Gamissasns, Gregori
Feliu i Montfort, Gaspar
Ferrer i Mallol, M. Teresa
Font i Rius, Josep M.
Fontbona i de Vallescar, Francesc
Garriga i Riera, Joaquim
Gràcia i Beneyto, Carme
Guinot i Rodríguez, Enric
Guitart i Duran, Josep
Hauf i Valls, Albert G
Jorba i Jorba, Manuel
Martínez Romero, Tomàs
Mas i Vives, Joan
Massot i Muntaner, Josep
Mayer i Olivé, Marc
Mir i Curcó, Concepció
Molas i Batllori, Joaquim
Montagut Estragués, Tomàs de
Mundó i Marcet, Anscari Manuel
Pladevall i Font, Antoni
Riera i Melis, Antoni
Riera i Tuèbols, Santiago
Riu i Riu, Manuel
Salrach i Marés, Josep Maria
Sanmartí Grego, Joan
Serra i Puig, Eva
Simon i Tarrés, Antoni
Soler i Masferrer, Narcís
Vernet i Ginés, Joan

Currículums dels membres de la SHA

Manuel Ardit i Lucas

Doctor en geografia i història. Ha estat professor d'institut i actualment és professor titular d'història moderna a la Universitat de València. És membre de la Institució Valenciana d'Estudis i Investigació i director de la revista *Afers*. Especialista en història de la població i història agrària, ha publicat, entre altres, *Revolución liberal y revuelta campesina* i *Els homes i la terra del País Valencià, segles XVI-XVIII*. Ha escrit també nombrosos articles («Els orígens de l'agricultura contemporània del País Valencià», dins la *Revista de Catalunya*; «Per la religió, el rei i la pàtria», dins *Recerques*, etc.). És autor de diverses entrades del *Gran diccionario enciclopédico Salvat*, la *Gran enciclopedia de la región valenciana* i la *Gran enciclopèdia catalana*.

Albert Balcells i González

Catedràtic d'Història Contemporània de la Universitat Autònoma de Barcelona. Entre altres, ha publicat *El problema agrari a Catalunya. La qüestió rabassaire, 1880-1936*; *Crisis económica y agitación social en Cataluña de 1930-1936*; *Trabajo industrial y organización obrera en Cataluña*; *Història dels Països Catalans*; *Les eleccions generals a Catalunya, 1901-1923*; *Ideari de Rafael Campalans*. *Socialisme català*; *Catalan Nationalism. Past and present*; *La Mancomunitat de Catalunya i l'autonomia*; *Obra completa d'Enric Prat de la Riba*, etc. És coautor i director de la *Història de l'Institut d'Estudis Catalans* (2002-2007). Ha estat vicepresident del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya (1980-1987) i vicepresident primer de l'Ateneu Barcelonès (2003-2007). Ha rebut els premis Nova Terra (1967) i Ramon Fuster (1992) i la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya (1995).

Arxiu de l'IEC

Xavier Barral i Altet

Llicenciat en història de l'art i arqueologia per les universitats de Barcelona i de París i doctor per la Universitat de la Sorbona, ha estat professor adjunt d'història de l'art medieval a la mateixa universitat i, actualment, és catedràtic d'Història de l'Art i Arqueologia a la Universitat de Rennes. Ha estat director de la missió històrica francesa a Alemanya i del Museu Nacional d'Art de Catalunya. És membre acadèmic corresponent de la Real Academia de la Historia i membre de l'Institut d'Estudis Avançats de Princeton (EUA) i de diverses acadèmies i institucions científiques europees. Ha estat vicepresident de la Universitat Catalana d'Estiu, director dels *Quaderns d'Estudis Medievals* i membre del consell assessor de les revistes *Fonaments* i *Catalunya Romànica*. Ha dirigit *Historia del arte de España* i, actualment, dirigeix la col·lecció

«Ars Cataloniae - Art de Catalunya», la «Guia de Patrimoni monumental i artístic de Catalunya» i el «Corpus Vitrearum Medii Aevi-Catalunya».

Arxiu de l'IEC

Joan-Ferran Cabestany i Fort

Doctor en història per la Universitat de Barcelona. Ha estat professor adjunt d'història universal de l'edat mitjana a la Facultat de Lletres de Barcelona i a la delegació de Tarragona, arxiver i conservador tècnic de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona i director del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona (1987-1990). Ha estat director de programes d'investigació de l'Institut Municipal d'Història de Barcelona (1990-1995). Membre de la Societat Catalana d'Estudis Històrics des de l'any 1951. Dirigeix, des del 1986, el programa ARCAT. És el responsable de la revista *Lambard*. Ha publicat estudis sobre bibliografia i fonts arxivístiques. Ha dirigit l'excavació del vilatge de Prenafeta Vell i pertany al Centre d'Estudis Històrics Internacionals de la Universitat de Barcelona, a la Reial Societat Arqueològica Tarraconense, a l'Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, a la Societat Espanyola d'Estudis Medievals i a l'Associació Espanyola d'Arqueologia Medieval.

Jordi Castellanos Vila

Veure currículums dels ponents

Núria de Dalmases i Balañà

Doctora en filosofia i lletres per la Universitat de Barcelona i catedràtica d'Història de l'Art de la mateixa universitat, on és directora del Departament corresponent de la Facultat de Geografia. Ha centrat la seva recerca en l'art medieval català i l'orfebreria a la Corona d'Aragó. La seva tesi, *Orfebreria catalana medieval: Barcelona 1300-1500*, obtingué el Premi Puig i Cadafalch de l'IEC, que la publicà el 1992. És autora de diverses publicacions i nombrosos articles, com «Argenteria andorrana: Estudi introductori», a *Catalogació de l'orfebreria a Andorra*. Ha fet també estudis monogràfics a catàlegs d'exposicions («Creu reliquiari de la Vera Creu de Girona», dins *Mil·lenium. Història i art de l'Església catalana*). Forma part del Consell Assessor del Patrimoni de la Conselleria de Cultura de la Generalitat de Catalunya i de la Comissió Territorial del Patrimoni Cultural de Barcelona.

Eulàlia Duran i Grau

Doctora en història moderna per la Universitat de Barcelona. Professora del Departament de Filologia Catalana de la mateixa Universitat des del 1997 i catedràtica des del 1989. S'ha especialitzat en l'estudi de la societat i la cultura catalanes del segle XVI. Ha publicat la tesi sobre *Les Germanies als Països Catalans* (1982), diverses edicions crítiques de textos del Renaixement (Cristòfor Despuig, Lluís Ponç d'Icard, la *Passió de Cervera*, versió catalana dels *Fets e dits del rey Alfonso*, de Beccadelli, l'obra profana de J. B. Anyés, textos profètics mil·lenaristes) i estudis més generals de l'època. Dirigeix la confecció del *Repertori de manuscrits catalans del segle XVI* i l'edició de l'*Obra Completa* de Miquel Batllori. Ha col·laborat en obres col·lectives sobre història de Barcelona i catalana en general. Ha traduït al català bona part de l'obra de Pierre Vilar, en especial la seva tesi en quatre volums *Catalunya dins l'Espanya moderna* (1964-1968). És membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona (1987). Ha estat guardonada amb la Medalla Narcís Monturiol al mèrit científic i tecnològic (2005) i amb la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya (2006).

Romà Escalas i Llimona

Musicòleg i concertista d'instruments de vent històrics. Estudià amb Higini Anglès, Josep M. Lamaña i Josep M. Llorens i completà estudis a la Reinischemusikschule de Colònia, al Conservatori d'Amsterdam, a la Universitat de Columbia i als seminaris Moeck de Celle (Alemanya). Especialitzat en l'estudi, la recerca, l'ensenyament i la interpretació de la música antiga amb instruments històrics. Com a concertista, ha actuat arreu de l'Estat espanyol i a nombrosos festivals europeus. Director d'Ars Musicae de Barcelona durant dotze anys, ha col·laborat també amb formacions com Hespenan XX o la Capella Reial de Catalunya de Jordi Savall. Creador i director, al llarg de vint-i-dos anys, dels Cursos de Música Antiga de Catalunya, imparteix actualment cursos al Museu de la Música i altres centres d'ensenyament superior. És director del Museu de la Música de Barcelona des del 1983 i el 2007 inaugurà, amb l'equip de Rafael Moneo, la instal·lació del seu darrer programa museològic a la futura seu de l'Auditori de Barcelona.

Arxiu de l'IEC

Gregori Estrada Gamissans

Format a l'Escolania de Montserrat sota el mestratge d'Anselm Ferrer i Àngel Rodamilans. Monjo de Montserrat el 1934, fou ordenat prevere el 1941. Cursà estudis eclesiàstics a Montserrat, Alemanya, Beuron i Roma. Estudià harmonia i contrapunt amb Josep Barberà i Cristòfor Taltabull, i féu estudis d'orgue al Conservatori del

Liceu de Barcelona amb Josep Muset. També estudià a París, amb André Marchal (orgue) i amb Charles Koechlin (fuga). El 1970 inicià les trobades d'animadors de cant per a la litúrgia. Ha estat organista i director del Cor dels Monjos de Montserrat.

Gaspar Feliu i Montfort

Doctor en filosofia i lletres per la Universitat de Barcelona. Professor d'Història Econòmica a la Facultat de Ciències Econòmiques de la Universitat de Barcelona des del 1969, n'ha estat catedràtic des del 1995 i actualment n'és emèrit. La seva activitat de recerca se centra en la història econòmica preindustrial. Ha estudiat aspectes relatius al comerç, la moneda i la banca, preus i salaris i impostos, amb referència a l'edat mitjana i l'edat moderna. Llatinista i paleògraf, ha treballat a l'Arxiu de la Catedral de Barcelona, l'Arxiu de la Corona d'Aragó, l'Arxiu de Protocols de Barcelona i l'Arxiu Vaticà. Ha estat president de la Societat Catalana d'Estudis Històrics (1991-2007).

M. Teresa Ferrer i Mallol

Veure currículums dels ponents

Arxiu de l'IEC

Josep M. Font i Rius

Jurista i historiador del dret. Ensenyà a diverses universitats de l'Estat espanyol. El 1954 s'incorporà a la Universitat de Barcelona, d'on esdevingué professor emèrit el 1985. Dedicat fonamentalment a l'estudi del dret i les institucions medievals de Catalunya, ha publicat obres com *Orígenes del régimen municipal en Cataluña* i *Carta de población y franquicia de Cataluña*. Forma part de l'equip de l'IEC que continua la *Catalunya carolíngia* de Ramon d'Abadal. Ha col·laborat en l'estudi de textos de dret català, com les *Constitucions i altres drets de Catalunya*, i en diverses compilacions locals. És membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació, i doctor *honoris causa* per les universitats de Bordeus i Montpeller. Ha rebut la Medalla Narcís Monturiol de la Generalitat de Catalunya (1983), la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya (1987), medalla d'or Ciutat de Barcelona (1995) i el Premi Fundació Catalana per a la Recerca (2002).

Francesc Fontbona i de Vallescar

Doctor en història moderna per la Universitat de Barcelona. Des del 1995 és director de la Unitat Gràfica de la Biblioteca de Catalunya, d'on era conservador des del 1978. Guanyà el Premi Alfons Bonay i Carbó de l'IEC pels llibres *El paisatgisme a Catalunya* (1979) i *La crisi del Modernisme artístic* (1979). Ha publicat, amb F. Miralles, les biografies completes d'Anglada-Camarasa i és autor, entre altres, de dos volums de la *Història de l'art català* i de *La xilografia a Catalunya entre 1800 i 1823*. Ha escrit nombrosos articles a diverses publicacions. Fou responsable de la secció d'art de la *Gran enciclopèdia catalana* entre el 1971 i el 1978. És membre de la Junta de Museus de Catalunya. Pertany a la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi, de la qual ha publicat el catàleg de la col·lecció de pintures (Premi ACCA 1999), i és membre honorari de la Societat Hispànica d'Amèrica, de Nova York, des del 1993.

Joaquim Garriga i Riera

Veure currículums dels ponents

Arxiu de l'IEC

Carme Gràcia Beneyto

Doctora en filosofia i lletres, especialitat d'història, per la Universitat de València. Ha fet diverses estades a centres d'investigació de Londres, Florència i Nova York. Des del 1975 és professora d'història de l'art a la Universitat de València i des del 1990 n'és catedràtica. Ha fet estades de treball per invitació governamental a Londres, Oxford i Dublín, als museus nord-americans de San Diego, Los Angeles i Saint Louis i als museus de Liverpool i Londres. És directora honorària del Museu de Belles Arts Sant Pius V de València. Ha publicat diversos llibres, entre els qual destaca *El Tribunal de las Aguas*. *Ferrandiz ante la modernidad* i articles de recerca publicats a *Archivo de Arte Valenciano*, *Saitabi* i *L'Espill*, de València; *Asparkía*, de Castelló, i *Fragmentos* i *Goya*, de Madrid. També és autora d'articles de divulgació a revistes com *El Temps* i *Serra d'Or*. Ha col·laborat a la televisió valenciana i ha estat comissària de diverses exposicions. És coneixedora de la rica escola valenciana de pintura de la segona meitat del segle XIX i la primera meitat del segle XX.

Arxiu de l'IEC

Enric Guinot i Rodríguez

Doctor en història medieval per la Universitat de València, de la qual és professor titular. La seva tasca d'investigador s'estructura entorn de quatre eixos temàtics: la història de l'orde de Montesa a la baixa edat mitjana; la instauració de la societat

feudal a la franja mediterrània compresa entre la Sénia i el Segura; el repartiment i la colonització del País Valencià al segle XIII i primer terç del segle XIV, i els sistemes de regadiu medievals valencians. És autor de diversos llibres, més de vuitanta articles en revistes especialitzades i ha participat en una quarantena de congressos. Membre del consell de redacció de la *Revista d'Història Medieval* i del consell assessor de la revista *Millars. Espai i Història*. Actualment, és un dels principals especialistes en la baixa edat mitjana del País Valencià i un dels interlocutors dels medievalistes de Catalunya i de les Illes Balears a València.

Josep Guitart i Duran

Doctor en filosofia i lletres, especialitat d'història antiga, per la Universitat de Barcelona. És catedràtic d'Arqueologia de la Universitat Autònoma de Barcelona i membre de la Junta de Museus de Catalunya. Ha estat director del Museu de Badalona (1975-1980) i sotsdirector general de Museus, Arts Plàstiques i Arqueologia del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya (1980-1984). També ha exercit els càrrecs de sotsdirector (1987-1990) i director general d'Universitats de la Generalitat de Catalunya (1990-1993). En el camp de la recerca, ha treballat sobre diversos aspectes de l'arqueologia romana a Catalunya, entre els quals cal esmentar les excavacions i els estudis sobre les ciutats romanes de Baetulo (Badalona) i Iesso (Guissona) i l'edició del full K/S-31 i de la *Tabula Imperii Romani*, corresponent a Catalunya i Balears.

Albert G. Hauf i Valls

Doctor en filologia romànica per la Universitat de Barcelona. Catedràtic de Fililogia Catalana a la Universitat de València i emèrit de la Universitat de Cardiff (Gal·les), on va establir estudis de català. Especialista en literatura catalana medieval, sobre la qual ha publicat molt extensament, en especial sobre els autors valencians del Segle d'Or i sobre literatura religiosa. És autor dels articles sobre historiografia catalana medieval del *Grundriss der romanischen Literaturen des Mittelalters*, de Heidelberg. Ha dirigit la Secció de Filologia i Literatura de l'Institut Valencià d'Estudis i Investigacions. És membre de la redacció d'*Estudis Romànics* i *Llengua & Literatura*, de la Junta de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, de l'Acadèmia d'Història Eclesiàstica de València, membre d'honor de l'Estudi General Lul·lià, corresponent de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Barcelona i del president de l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes. Ha rebut els premis Nicolau d'Olwer (1977) i Massó i Torrents de l'IEC (1990), el Premi Crítica Serra d'Or (1991) i el premi al Millor Investigador de la Universitat de València (2007).

Manuel Jorba i Jorba

Doctor en filologia catalana per la Universitat Autònoma de Barcelona, amb premi extraordinari. Estudià a la Universitat de Barcelona, als Estudis Universitaris Catalans i a la UAB, de la qual ha estat professor des del 1969. Actualment n'és catedràtic emèrit. Del 1990 al 1998 tingué comissió de serveis com a director de la Biblioteca de Catalunya. Membre fundador de la Societat Verdaguer, ha participat en projectes d'investigació, ha intervingut en nombrosos congressos, ha fet cursos i conferències en molts indrets i ha estat comissari d'exposicions, entre les quals les dedicades a Verdaguer el 2002. S'ha especialitzat en literatura catalana del segle XIX, des de la selecció i l'estudi preliminar de Manuel Milà i Fontanals, Teoria romàntica (1977) fins a Romanticisme i Renaixença, dins el volum coeditat juntament amb Francesc Fontbona *El Romanticisme a Catalunya* (1999), passant per la col·laboració a la *Història de la literatura catalana* dirigida per Joaquim Molas (1986) i la participació en obres col·lectives com la *Gran Enciclopèdia Catalana*, el *Diccionari de la literatura catalana* d'Edicions 62 o l'obra idèntica en curs d'edició a l'Enciclopèdia Catalana. Les seves aportacions més importants, fruit de la seva tesi doctoral, són els volums *Manuel Milà i Fontanals en la seva època. Trajectòria ideològica i professional* (1984), *L'obra crítica i erudita de Manuel Milà i Fontanals* (1989) i *Manuel Milà i Fontanals, crític literari* (1991).

Tomàs Martínez Romero

Professor titular de literatura medieval a la Universitat Jaume I des del 1993. La seva investigació s'ha centrat en l'estudi de les traduccions catalanes de Sèneca i de la seva influència; l'espiritualitat i predicació medieval; i la literatura catalana entre els segles XV-XVI. Fruit d'aquesta recerca sobre són l'edició crítica i estudi de les versions medievals de *Les tragèdies* de Sèneca i el llibre *Un clàssic entre clàssics*. També ha publicat, en el camp de la traducció medieval, *Essays on Medieval Translation in the Iberian Peninsula*, en coedició amb Roxana Recio. En el camp de l'espiritualitat medieval cal esmentar la seva contribució a l'estudi dels Sermons de St. Vicent Ferrer. Altres treballs centren l'atenció en l'obra de Fra Antoni Canals. Pel que fa a la literatura catalana entre els segles XV-XVI ha dedicat tota una sèrie de treballs a l'obra del poeta valencià Joan Roís de Corella. Ha col·laborat amb els editors de la revista *Llengua i Literatura* i *Estudis Romànics*. L'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana l'ha nomenat responsable de la seva Secció de Literatura Medieval. És membre numerari de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana des de la seva fundació, i de la Junta Directiva. És secretari coordinador de les activitats i edicions de la Fundació Germà Colón.

Joan Mas i Vives

Doctor en filologia hispànica per la Universitat de Barcelona amb la tesi *El teatre a Mallorca a l'època romàntica*, que guanyà el Massó i Torrents de l'Institut d'Estudis Catalans l'any 1985. Actualment és cap del Departament de Filologia Catalana de la Universitat de les Illes Balears. Ha publicat diversos treballs sobre la literatura catalana de les Illes entre el segle XVI i el segle XX, dels quals destaquen els treballs sobre el teatre a Mallorca, que l'han dut a dirigir els dos volums del *Diccionari del teatre a les Illes Balears* (2003-2006), així com diverses edicions crítiques. Col·labora habitualment amb la Societat Catalana de Llengua i Literatura i forma part del consell de redacció de la revista *Llengua & Literatura*, que edita aquesta societat.

Arxiu Serra d'Or/
Antoni Galeote

Josep Massot i Muntaner

Llicenciat en filologia romànica per la Universitat de Barcelona. Fou alumne de Joaquim Molas i de Ramon Aramon als Estudis Universitaris Catalans. Ingressà al monestir de Montserrat el 1962. És director de Publicacions de l'Abadia de Montserrat des del 1971 i de les revistes *Randa*, *Llengua & Literatura* i *Serra d'Or*, i conservador del fons de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya. Ha estat secretari de l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes (1973-1993). Ha rebut el Premi Francesc de B. Moll, en els Premis 31 de Desembre de l'Obra Cultural Balear (1989); el Premi de la Crítica Serra d'Or (1993); el Premi Sanchis Guarner (1994); el Premi Nacional de Cultura Popular de la Generalitat de Catalunya (1997), i el Premi Ars Magna (1999) de la Casa Catalana de Mallorca. Ha rebut la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya (1996). El 1998 fou nomenat doctor *honoris causa* per la Universitat de les Illes Balears.

Marc Mayer i Olivé

Doctor en filosofia i lletres per la Universitat de Barcelona, on és catedràtic de Filologia Llatina, i doctor *honoris causa* per la Universitat de Budapest. El seu àmbit d'estudi és la filologia clàssica, l'epigrafia llatina i la història de la Hispània romana. Ha publicat estudis sobre la tradició clàssica i els materials lapidis utilitzats a l'antiguitat. Fundador de la revista *Faventia* i director de *Cornucopia* i *Aurea Saecula*. Ha format el grup Littera. Membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, del buró de la Federació Internacional Europea de la Construcció, de la Societat Catalana d'Estudis Clàssics, de la d'Estudis Històrics i de la d'Arqueologia, i corresponent de la Real Academia de la Historia de Madrid, soci d'honor de la Societat per a la Promoció dels Estudis Llatins (Londres) i membre corresponent de l'Acadèmia de Ciències de Heidelbay. Ha estat director general de Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya i director del Centre de la Generalitat de Catalunya a Roma.

Concepció Mir i Curcó

Doctora en història per la Universitat Autònoma de Barcelona, és professora d'història contemporània a la Universitat de Lleida. Les seves recerques s'han centrat en l'estudi de diferents aspectes socials i polítics del primer terç del segle XX. Ha investigat sobre la sociologia electoral històrica, el caciquisme polític a l'època de la restauració monàrquica i sobre qüestions relacionades amb la violència política i la justícia repressiva de l'època franquista. Ha publicat diversos treballs sobre la repressió econòmica derivada de l'actuació del Tribunal de Responsabilitats Polítiques i sobre la reconstrucció de la quotidianitat de postguerra a la Catalunya rural. Ha rebut el Premi Jaume Sarri de l'IEC (1978) per la seva tesi de llicenciatura sobre *Les eleccions al Parlament català de 1932 a la circumscripció de Lleida*.

Joaquim Molas i Batllori

Doctor en filologia romànica per la Universitat de Barcelona i professor de literatura catalana als Estudis Universitaris Catalans. Fou lector d'espanyol i de català a la Universitat de Liverpool i catedràtic de Llengua i Literatura a la Universitat Autònoma de Barcelona i a la Universitat de Barcelona. Membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, edità les poesies de Lluís Icart i Joan Salvat-Papasseit i, amb Martí de Riquer, *De la poesía heroico-popular castellana*, de Manuel Milà i Fontanals. Dirigí les col·leccions «Antologia Catalana», «Les Millors Obres de la Literatura Catalana» i els volums dedicats a l'època contemporània de la *Història de la literatura catalana* d'Ariel, dels quals escrigué diferents capítols. Ha publicat diversos llibres, entre els quals *Poesia catalana del segle XX*, en col·laboració amb Josep M. Castellet. Ha rebut la Creu de Sant Jordi (1999) i la Medalla Narcís Monturiol al mèrit científic i tecnològic (2000) de la Generalitat de Catalunya, el Premi de la Fundació Catalana per a la Recerca i la Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya (2003). És membre electiu de la Fundació Mercè Rodoreda.

Tomàs de Montagut Estragués

Llicenciat en dret i filosofia i lletres, especialitat d'història medieval, a la Universitat de Barcelona. El 1982 es doctorà en dret per la mateixa Universitat. Inicià la seva carrera docent a la càtedra d'Història del Dret del doctor Josep M. Font i Rius, primer com a professor ajudant, després com a professor adjunt i, finalment, com a professor titular. Va guanyar la càtedra d'Història del Dret de la Universitat de Santiago de Compostel·la i per concurs de mèrits, la de la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona, on actualment és catedràtic d'Història del Dret i de les Institucions. Les línies d'investigació, dins de les quals s'inclouen la majoria de publicacions, d'activitats

de recerca i tesis dirigides, són la història de les institucions polítiques i financeres de Catalunya i de la Corona d'Aragó, la història de la recepció del *ius commune* a Catalunya i la història dels juristes catalans i de les seves doctrines.

Anscari Manuel Mundó i Marcet

Doctor en història eclesiàstica i en filosofia i lletres. Professor universitari a Roma i a Montserrat, d'on fou monjo del 1939 al 1967. Catedràtic de Paleografia, Diplomàtica i Codicologia a la Universitat Autònoma de Barcelona. Facultatiu de l'Estat a l'Arxiu Reial de Barcelona, ha estat director de la Biblioteca de la UAB i de la Biblioteca de Catalunya. Nomenat per Pau VI membre del Consell d'aplicació de la Reforma litúrgica del Concili Vaticà II. Membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i corresponent de la Real Academia de la Historia (Madrid), l'Instituttet d'Oslo, els Antiquaires de France (París), i de la Medieval Academy of America, Cambridge, i MA. Vicepresident del Comité Intenational de Paléographie Latine. Delegat de l'IEC a la Union Académique International (1986, del bureau 2003-6). Premi Nicolau d'Olwer (1971). Medalla Narcís Monturiol (1991) i Creu de Sant Jordi (2000) de la Generalitat de Catalunya.

Antoni Pladevall i Font

Eclesiàstic i historiador. Es formà al Seminari de Vic i a la Universitat Catòlica de Lovaina. Treballà als Arxius Diocesans de Vic sota el mestratge d'Eduard Junyent i col·laborà en tasques d'inventari del patrimoni català a la Diputació de Barcelona i a la Generalitat de Catalunya. Fou també director general del Patrimoni Artístic de la Generalitat de Catalunya. Dirigí la col·lecció «Catalunya Romànica» de la *Gran enciclopèdia catalana* i actualment prepara *L'art gòtic a Catalunya*. Membre numerari de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi. Entre els estudis que ha publicat destaquen *Els monestirs catalans*; *La història de la Església a Catalunya*; *El general Moragues, heroi i màrtir de Catalunya*; *La comtessa Ermessenda de Carcassona*, entre d'altres. Ha rebut la Creu de Sant Jordi (1994) i la Medalla d'Or (2003) de la Generalitat de Catalunya.

Antoni Riera i Melis

Doctor en història per la Universitat de Barcelona, on és catedràtic i director del Departament d'Història Medieval. La seva activitat investigadora s'ha centrat en l'economia i la societat dels Països Catalans (*La Corona de Aragón y el Reino de Mallorca en el siglo XIV*), la resposta de la societat catalana a les calamitats naturals (*Els terratrèmols de 1373 al Pirineu. Efectes a Espanya i França*) i la història social

social i cultural de l'alimentació (*Société féudale et alimentation*). Amb el professor Jesús Contreras, ha creat el Centre d'Estudis Alimentaris a la Facultat de Geografia i Història de la UB. Membre de la Societat Catalana d'Estudis Històrics, està vinculat a l'Institut de Geografia, Etnologia i Història del CSIC. És director de la revista *Acta Mediaevalia*.

Santiago Riera i Tuèbols

Enginyer industrial i doctor en història, és professor titular del Departament d'Història Contemporània de la Universitat de Barcelona. Fou president de la Secció d'Enginyeria de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques (1979-1983). Ha organitzat diverses exposicions, simposis, jornades i trobades internacionals entre les quals destaca la trobada internacional a Barcelona dels historiadors europeus de la tècnica. Dels seus llibres destaquen *Síntesi d'història de la ciència catalana*; *Ciència i tècnica a la Il·lustració: Francesc Salvà i Campillo* (Premi Lluís Sayé); la trilogia *Més enllà de la cultura tecnicocientífica* (Premi de la Fundació Enciclopèdia Catalana 1994); *Origen i evolució de l'univers*, i *Ciència, romanticisme i utopia*. És assessor del Museu Nacional de la Ciència i la Tècnica de Catalunya i membre de l'Institut de tecnoètica.

Arxiu de l'IEC

Manuel Riu i Riu

Catedràtic d'història medieval a la Universitat de Barcelona des de l'any 1969 i emèrit des del 1999. Ha dirigit l'*Indice Histórico Español* (1970-1980) i l'*Acta Historica et Arqueologica Mediaevalia* (1980-1994), i ha coordinat els *Quaderns d'Estudis Medievals*. Ha publicat una vintena de llibres i sis-cents cinquanta treballs de síntesi i investigació històrica i arqueològica de l'època medieval, referents a la història eclesiàstica i socioeconòmica i a la vida quotidiana de la Catalunya medieval. És membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i corresponent de l'Acadèmia de la Història de Madrid. Ha rebut la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya (2003).

Josep Maria Salrachi i Marés

Llicenciat en filosofia i lletres per la Universitat de Barcelona el 1969 i doctor en història medieval el 1974. S'inicià en la docència com a professor adjunt en el Departament d'Història Medieval de la UB i actualment és catedràtic de la Universitat Pompeu Fabra. Ha participat en diversos projectes de recerca dirigits o codirigits amb Manuel Sánchez sobre l'evolució del sistema feudal a Catalunya, sobre la comunitat

rural a Catalunya entre els segles IX-XIV i sobre renda i fiscalitat a Catalunya a la baixa edat mitjana. De la seva obra publicada destaquen els dos volums sobre *El procés de formació nacional de Catalunya (segles VIII i IX)*, que sorgiren de la seva tesi doctoral, i els nombrosos manuals de consulta. Ha escrit també treballs de recerca i biografies.

Joan Sanmartí i Grego

Doctor en geografia i història per la Universitat de Barcelona amb la tesi *La Laietania ibèrica. Estudi d'arqueologia i història*. Ha estat professor d'arqueologia de la UB des del 1981, i actualment n'és catedràtic. Ha dirigit diversos projectes i equips de recerca. Ha estudiat la protohistòria i la història antiga de Catalunya i d'altres indrets de l'àmbit mediterrani. La seva activitat de recerca s'ha traduït en un gran nombre de publicacions, d'entre les quals destaquen les síntesis publicades en els darrers anys, que resumeixen la visió sobre la trajectòria de les societats protohistòriques, i el llibre *Els Ibers del Nord,* publicat en col·laboració amb Joan Santacana.

Eva Serra i Puig

Veure currículums dels ponents

Antoni Simon i Tarrés

Veure currículums dels ponents

Narcís Soler i Masferrer

Doctor en filosofia i lletres per la Universitat de Barcelona, és professor de prehistòria de la Universitat de Girona des del 1990. Ha estat arqueòleg del Centre d'Investigacions Arqueològiques de la Diputació de Girona i director del Museu d'Art de Girona. És membre de la Comissió Assessora d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya i del Consell Científic de l'Institut de Paleontologia Humana de París. El tema principal dels seus treballs d'investigació és el paleolític superior i l'epipaleolític del nord-est de Catalunya, en el marc del paleolític al Mediterrani occidental i europeu. Sobre aquest tema, ha coordinat l'obra col·lectiva *Quadre cronològic del Plistocè superior de Catalunya. Paleoambients i cultures prehistòriques*. Ha dirigit excavacions a les coves del Reclau, a Serinyà (Pla de l'Estany), i també ha excavat jaciments del paleolític inferior i mitjà i d'altres èpoques prehistòriques. Dirigeix investigacions sobre art rupestre prehistòric al Sàhara Occidental. És membre del consell de redacció de les revistes *Cypsela* i *Vitrina* i president de l'Institut d'Estudis Gironins.

Arxiu de l'IEC

Joan Vernet i Ginés

Doctor en filosofia i lletres. És catedràtic emèrit de Llengua i Literatura Àrab a la Universitat de Barcelona. S'especialitzà en l'estudi del món àrab i en l'evolució de la ciència medieval i renaixentista. Li ha estat dedicada la miscel·lània *De Bagdad a Barcelona*, integrada per articles dels millors experts internacionals sobre història de la ciència àrab medieval. És autor de trenta llibres (*El islam en España, Mahoma*, etc.) i tres-cents articles, alguns de temàtica catalana medieval, com el *Tractat d'astrologia de Bartomeu de Tresbéns*. És traductor de l'àrab (*El Corán, Las mil y una noches*) i col·laborador de nombroses revistes, com *Al- Andalus*. És membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres, de l'Acadèmia de la Història de Madrid, de l'Acadèmia Internacional d'Història de les Ciències de París i d'altres. Ha rebut la Creu de Sant Jordi (2002) i la Medalla Narcís Monturiol al mèrit científic i tecnològic de la Generalitat de Catalunya (1985), la Medalla Sarton (EUA, 1991), la Medalla Koyré (París, 1995), el Premi Menéndez Pidal de l'Estat espanyol (1993) i el Premi de la Fundació Catalana per a la Recerca (1999).

Presidents de les societats filials de la SHA

Societat filial	President / Presidenta
Societat Catalana d'Estudis Històrics	Jaume Sobrequés i de Callicó
Societat Catalana d'Estudis Litúrgics	Miquel dels Sants Gros i Pujol
Societat Catalana de Musicologia	Joaquim Garrigosa i Massana
Amics de l'Art Romànic	M. Teresa Matas i Blanxart
Societat Catalana d'Estudis Numismàtics	Miquel Crusafont i Sabater
Societat Catalana d'Estudis Hebraics	Eduard Feliu i Mabres

Apèndix

La guerra amb Castella i l'origen de la Diputació del General

Taula cronològica comparativa de la guerra amb Castella i de les reunions de Corts

1356.	Inici de la guerra amb Castella. Els germanastres del rei Pere el Cerimoniós, Ferran i Joan, ataquen el regne de València. Pere el Cerimoniós recupera Alacant, que els pertanyia. Pere el Cruel ataca la frontera d'Aragó i s'apodera d'alguns castells.	
1357.	El legat papal Guillaume de la Jugie negocia una treva. Pere el Cruel trenca la treva i s'apodera per sorpresa de la ciutat de Tarassona.	Pere el Cerimoniós convoca parlament a Lleida.
1358.	Les tropes catalanoaragoneses fan algunes incursions per Castella. El rei de Castella ataca la frontera aragonesa.	Pere el Cerimoniós convoca la Cort de Barcelona, que s'inicia el mes d'agost.
1359.	La flota castellana entra a la Mediterrània i s'apodera de Guardamar. El mes de juny ataca Barcelona i diversos llocs de la costa. Pere el Cerimoniós recupera Tarassona, a la fi d'any, subornant el capità castellà que la guardava.	Pere el Cerimoniós convoca la Cort de Cervera (octubre-desembre). Concessió d'un donatiu de 144.000 lliures en dos anys. Nomenament de dotze diputats, quatre per braç, per a administrar el donatiu. Aquests diputats, juntament amb dotze diputats consellers, tenen els mateixos poders que la Cort.
1360.	Lluita a la frontera d'Aragó amb Castella. Les tropes catalanoaragoneses obtenen una victòria a Araviana. Poc després, sofreixen una derrota greu a Nájera.	
1361.	El legat pontifici Guiu de Boulogne negocia la Pau de Deza.1361.	

1362. Pere el Cruel, aliat amb Navarra, trenca la Pau i ataca per sorpresa la frontera aragonesa i s'apodera d'Ariza, Ateca, Terrer, Moros, Cetina, Alhama i Calataiud.

1362-1363. Corts Generals de tots els regnes a Montsó. Catalunya concedeix un donatiu de 130.000 lliures anuals durant dos anys i set mesos. Es creen els impostos anomenats *generalitats*. Es nomenen vint diputats per a administrar el donatiu.

1363. El rei de Castella pren Magallón, Mallén, Borja, Tarassona, Cariñena i amenaça Saragossa. Pere el Cerimoniós hi acut amb l'exèrcit. Pere el Cruel refusa la batalla i va cap a València. S'apodera de Terol, Sogorb, Xèrica, Morvedre (Sagunt), Almenara, el Puig, Llíria i Xiva i assetja València. Quan hi arriba l'exèrcit del Cerimoniós, es tanca a Morvedre. 1363. Pau de Morvedre, que consolida la pèrdua de les terres ocupades per Castella.

Pere el Cruel trenca la Pau i ocupa Alacant, Elx, Crevillent, Elda, Xixona, Dénia i Gandia i assetja València per mar i per terra. Quan hi arriba Pere el Cerimoniós, es retira a Morvedre.

1364. Pere el Cerimoniós recupera Xixona, Almenara i Llíria i auxilia Oriola, assetjada pels castellans. Inicia el setge de Morvedre.

Cort de Barcelona-Lleida-Tortosa presidida per la reina, que concedeix diversos ajuts al rei. Per reunir el donatiu, la Cort assenyala diversos procediments, un dels qual és vendre censals i violaris, és a dir, el deute públic, amb la garantia dels impostos anomenats *generalitats.* Per tal d'assegurar el pagament de les cessions, la Cort garanteix la continuïtat dels impostos i de la Diputació del General per a administrar-ho.

S'inicien els registres de la Generalitat.

1365.	Pere el Cruel s'apodera d'Oriola (juliol). Pere el Cerimoniós recupera Morvedre (setembre). El comte de Trastàmara, aspirant al tron castellà, entra a Castella per provocar la guerra civil.	Cort de Barcelona (juliol-desembre).
1365. 1366.	Les Companyies Blanques de Bertran Du Guesclin, pagades a parts iguals pel rei Pere, el rei de França i el Papa, entren a Castella per ajudar el comte de Trastàmara i lluitar contra Pere el Cruel. Guerra civil a Castella. Treves amb Pere el Cerimoniós. Les tropes castellanes es van replegant cap a Castella i Pere el Cerimoniós inicia la recuperació de les localitats ocupades.	
1366.		Parlament de Barcelona.
1367.		Parlament de Barcelona.
1367-1368.		Cort de Vilafranca del Penedès. Supressió dels diputats. La Generalitat és administrada per un regent (o gerent) fins al 1375.
1368-1369.		Cort de Barcelona.
1369.	Pere el Cruel és assassinat a Castella.	
1370-1371.		Cort de Tarragona-Montblanc-Tortosa.
1372-1373.		Cort de Barcelona.
1375.	Amenaces d'invasió per part de l'infant de Mallorca que es materialitzen.	La Cort de Lleida reintrodueix la figura dels diputats. Continua el regent de la Generalitat i actuen conjuntament.
1376.	Amenaces d'invasió del duc d'Anjou.	
1376-1377.		Corts Generals de Montsó.

1377-1378.	Cort de Barcelona. Ordre d'inspeccionar els comptes de la Generalitat des del 1365 per a detectar irregularitats. Cessament dels diputats en una maniobra del comte d'Empúries. Crisi a la Diputació del General. Període conflictiu. Remodelació de la Diputació per una comissió nomenada per la Cort.
1379.	Nomenament de nous diputats per la comissió reformadora fora de la Cort.
1379-1380.	Cort de Barcelona. Nomena diputats, suprimeix els oïdors.
1383.	Corts Generals de Montsó. Nomena diputats.
1388.	Corts Generals de Montsó. Nomena els darrers diputats abans de la reforma del 1413.

Informació procedent de Ferrer i Mallol, MariaTeresa. «La gènesi de la Generalitat de Catalunya: de la Cort de Cervera a Ferran II» i biografies de diputats. A: Solé i Sabaté, Josep Maria [dir.]. *Història de la Generalitat de Catalunya i dels seus presidents. 1359-1518*, Barcelona: Generalitat de Catalunya-Enciclopèdia Catalana, 2003, vol. I, p. 19-75 i 81-104; i de Ferrer i Mallol, Maria Teresa. «Les Corts de Catalunya i la creació de la Diputació del General o Generalitat en el marc de la guerra amb Castella (1359-1369)». *Anuario de Estudios Medievales*, 34/2 (2004), p. 875-938.

Maria Teresa Ferrer i Mallol
Institut d'Estudis Catalans

Els diputats de la Diputació del General dels primers temps (1359-1413)

Diputats nomenats per la Cort de Cervera del 1359

Diputats del braç eclesiàstic

Berenguer de Cruïlles, bisbe de Girona
Fra Pere Arnau de Parestortes, prior de Catalunya, de l'orde de l'Hospital
Romeu Sescomes, paborde de Tarragona
Arnau de Busquets, doctor en decrets i canonge de Barcelona

Diputats del braç militar

Bernat de Cabrera, comte d'Osona, cavaller
Hug, vescomte de Cardona, donzell
Ponç d'Altarriba, cavaller
Ramon de Peguera, donzell

Administradors del braç reial

Pere Desplà, ciutadà de Barcelona
Pere de Carcassona, ciutadà de Lleida
Francesc Pabia, ciutadà de Girona
Pere Borró, burgès de Perpinyà

Consellers dels diputats del braç eclesiàstic

Pere Clasquerí, arquebisbe de Tarragona
Hug Desbac, bisbe d'Urgell
Guillem Arnau Patau, degà d'Urgell
Galceran de Montcorb, oficial de Girona

Consellers dels diputats del braç militar

Bernat de Cabrera, cavaller, pare del comte d'Osona
Ramon d'Anglesola, senyor de Bellpuig, cavaller
Berenguer Despujol, cavaller
Ramon Arnau Sacirera, cavaller

Consellers dels administradors del braç reial

Romeu de Busquets, ciutadà de Barcelona
Pere de Muntanyana, ciutadà de Lleida
Arnau de Messina, de la vila de Cervera
Valentí Sapera, de Vilafranca del Penedès

Diputats de les Corts de Montsó del 1362-1363

Diputats residents a Barcelona

Romeu Sescomes, bisbe de Lleida,
substituït per Ramon Gener, cabiscol d'Urgell
Guillem de Togores, cavaller
Pere de Santcliment, ciutadà de Barcelona,
substituït temporalment per Ramon de Carcassona, ciutadà de Lleida

Oïdors de comptes

Pere Clasquerí, arquebisbe de Tarragona,
substituït per Arnau de Busquets, doctor en lleis i canonge de Barcelona
Berenguer de Pontons, cavaller
Ramon de Senyecs, mercader de Vilafranca del Penedès

Diputats nomenats per la Cort de Barcelona-Lleida-Tortosa del 1364-1365

Diputats residents a Barcelona

Bernat Vallès, canonge de Barcelona
Bernat Sestorres, cavaller
Pere Bussot, ciutadà de Barcelona

Oïdors de comptes

Joan Calaf, infermer i canonge de la catedral de Tarragona
Jaume de Meià, cavaller
Pere Alanyà, burgès de Perpinyà

Oïdors de comptes adjunts

Arnau de Busquets, canonge de Barcelona
Berenguer Despujol, cavaller
Jaume de Besanta, ciutadà de Barcelona

Consellers per a afers importants

Jaume d'Aragó, bisbe de Tortosa
Pere, comte d'Urgell
Un membre del braç reial

Diputats per a mostres de tropes i estimes de cavalls

Fra Guillem de Guimerà, de l'orde de l'Hospital
Bernat de Tous, cavaller
Ramon de Santmartí, ciutadà de Lleida

Comissions i diputats consellers i adjunts escollits per la Cort de Barcelona del 1365

Comissió encarregada de collir el fogatge de la Cort del 1365

Guillem de Torrelles, bisbe de Barcelona
Jaume de Meià, donzell
Ramon Sarrovira, ciutadà de Barcelona

Consellers elegits per la Cort el 23 de setembre

Braç eclesiàstic
Pere de Clasquerí, arquebisbe de Tarragona
Romeu Sescomes, bisbe de Lleida
Bernat Olives, ardiaca de Lleida
Ramon Giner, cabiscol d'Urgell

Braç militar
Joan, comte d'Empúries
Hug, vescomte de Cardona
Pauquet de Bellcastell
Berenguer Despujol, cavaller

Braç reial
Romeu de Busquets, ciutadà de Barcelona
Pere de Carcassona, ciutadà de Lleida
Lluís Estrús, ciutadà de Girona
Guillem Rodon, burgès de Perpinyà, i Berenguer de Vergós, de Cervera

Comissió encarregada de negociar amb canviadors i de gestionar el donatiu de la Cort de Barcelona elegida el 14 de desembre

Romeu Sescomes, bisbe de Lleida
Pauquet de Bellcastell, cavaller
Pere Desplà, ciutadà de Barcelona

Diputats adjunts nomenats el 14 de desembre de 1365

Berenguer Despujol, canonge de Vic
Bernat Alemany d'Orriols, cavaller
Pere Desplà, ciutadà de Barcelona
Ermengau Martí, burgès de Perpinyà

Gerent

Pere Vicenç

Nomenaments de la Cort de Vilafranca-Barcelona del 1367-1368

Regent de la Diputació de Catalunya

Pere Vicenç

Oïdors de comptes de les Corts del 1367

Ramon Gener, cabiscol d'Urgell
Hug, vescomte de Cardona
Joan Serra, ciutadà de Barcelona

Comissió per a analitzar el funcionament de la Diputació del General

Ramon Gener, cabiscol d'Urgell
Ramon de Juià, cavaller
Ramon Sescomes, ciutadà de Lleida

Nomenaments de la Cort de Barcelona del 1368-1369

Regent de la Diputació de Catalunya

Pere Vicenç
Bernat Bussot, ciutadà de Barcelona, des del setembre del 1370

Oïdors de comptes de les Corts de Barcelona del 1368-1369

Arnau de Busquets, canonge de Barcelona
Bernat de Tagamanent, cavaller
Antoni Massanet, ciutadà de Lleida

Diputats per a repartir el donatiu entre els braços

Braç eclesiàstic

Fra Guerau de Pomar, de l'orde de l'Hospital
Guillem Samer, canonge de Barcelona

Braç militar

Pauquet de Bellcastell
Ramon de Juià

Braç reial

Pere Buçot
Pere Fabre

Comissió per a revisar les generalitats

Braç eclesiàstic

Fra Pere Toló, comanador de Barcelona de l'orde de l'Hospital, i Bernat Sescala, canonge de Lleida
Pere Anglès, canonge d'Urgell

Braç militar

Pere Galceran de Pinós
Pauquet de Bellcastell
Jaspert de Barbarà

Braç reial

Joan Serra
Pere de Prat
Ermengau Martí

Oïdors de comptes elegits a la Cort de Tarragona-Montblanc-Tortosa del 1370-1371

Ramon Gener, cabiscol d'Urgell
Dalmau de Mur, cavaller
Joan Serra, ciutadà de Barcelona

Oïdors de comptes i diputats consellers elegits per la Cort de Barcelona del 1372-1373

Oïdors de comptes

Ramon Gener, cabiscol d'Urgell (renovat)
Pere Galceran de Pinós
Joan Serra, ciutadà de Barcelona (renovat)

Diputats consellers

Bisbe de Barcelona
Abat de Sant Cugat
Joan, comte d'Empúries
Ponç de Castlarí
Dues persones a designar per la ciutat de Barcelona

Diputats de les Corts de Lleida del 1375

Joan, comte d'Empúries
Romeu Sescomes, bisbe de Lleida,
substituït per Ramon Gener, canonge d'Urgell
Ramon Sarrovira, ciutadà de Barcelona,
substituït per Jaume Fiveller, ciutadà de Barcelona

Diputats oïdors de comptes

Fra Pere Toló, comanador de Gardeny
Galceran de Vilarig, cavaller
Joan Serra, ciutadà de Barcelona

Diputats per a mostres de tropes

Fra Guillem de Guimerà, de l'orde de l'Hospital
Ramon de Peguera, cavaller
Ramon de Carcassona, ciutadà de Lleida

Diputats de la Cort de Montsó del 1376-1377

Diputats residents a Barcelona

Fra Guillem de Guimerà, de l'orde de l'Hospital
Joan Berenguer de Rajadell, cavaller
Ramon de Carcassona, ciutadà de Lleida

Oïdors de comptes

Galceran d'Anglesola, vicari general de l'arquebisbe de Tarragona
Hug de Santa Pau
Joan Serra, ciutadà de Barcelona

Diputats per a mostres de tropes

Fra Galceran Satallada
Ferrer de Llagostera
Vidal Grimau

Diputats de la Cort de Barcelona del 1377-1378

Diputats residents a Barcelona

Galceran de Besora, almoiner de Ripoll
Pere Desplà, cavaller,
substituït per Ramon de Peguera, cavaller
Ramon Sarrovira, ciutadà de Barcelona

Oïdors

Ramon Sarrovira, canonge de Barcelona
Jaume Desfar, cavaller
Ermengau Grimau, burgès de Perpinyà

Oïdors de comptes de corts anteriors

Bernat Olives, ardiaca de Lleida
Hug de Santa Pau
Antoni de Navés, ciutadà de Lleida,
substituït per Pere Pallarès, ciutadà de Barcelona

Diputats per a mostres de tropes i estimes de cavalls

Galceran Satallada, de l'orde de l'Hospital
Jaume Marc, cavaller
Ramon de Búixols, ciutadà de Girona

Comissió reorganitzadora de la Diputació del 1378

Felip d'Anglesola, sagristà de Tarragona
Ramon Gener, cabiscol d'Urgell
Galceran Satallada, de l'orde de l'Hospital
Joan, comte d'Empúries
Ramon de Peguera, cavaller
Pere de Merlès, cavaller
Joan Serra, ciutadà de Barcelona
Guillem Ferrer, ciutadà de Barcelona
Pere Vola, de Perpinyà

Diputats residents a Barcelona escollits per la comissió reorganitzadora abans del 7 de gener de 1379

Ramon Gener, cabiscol d'Urgell
Pere de Merlès, donzell
Francesc de Gualbes, ciutadà de Barcelona

Diputats de la Cort de Barcelona del 1379-1380

Felip d'Anglesola, sagristà de Tarragona,
substituït per Pere de Santamans, hospitaler de Tortosa
Guillem Sanoguera, cavaller
Guillem Ferrer, ciutadà de Barcelona

Diputats de les Corts Generals de Montsó - Tamarit de Llitera - Fraga del 1383-1384

Diputats residents a Barcelona

Arnau Descolomer, prevere del capítol de Girona
Guillem d'Argentona, cavaller
Pere Terré, doctor en lleis, ciutadà de Barcelona

Administrador de la Generalitat

Jaume Nicolau

Diputats de les Corts Generals de Montsó del 1388-1389

Miquel de Santjoan, ardiaca de Girona,
substituït per Alfons de Tous, doctor en decrets, rector de l'església del Pi, a Barcelona
Jaume Marc, cavaller,
substituït per Guerau de Palou, cavaller
Bernat Gralla, ciutadà de Lleida,
substituït per Ramon Desplà, ciutadà de Barcelona,
substituït pel seu nebot Ramon Desplà, ciutadà de Barcelona

Diputats consellers

Diputats consellers eclesiàstics
Vicari de l'arquebisbe de Tarragona
Pere Serra, canonge i ardiaca del Penedès de la seu de Barcelona

Diputats consellers militars
Berenguer de Cruïlles, noble
Bartomeu de Vilafranca, donzell

Diputats consellers reials
Pere Pallarès, de Barcelona
Pere Vola, de Perpinyà

Terna adjunta als diputats, nomenada per les Corts de Montsó, per a administrar el do destinat a la defensa contra el comte d'Armanyac (1389-1390)

Braç eclesiàstic: Ramon de Castlarí, abat de Ripoll
Braç militar: Berenguer de Cruïlles, cavaller
Braç reial: Ferrer de Gualbes, ciutadà de Barcelona

Comissió adjunta als diputats per a administrar el donatiu atorgat pel Parlament de Barcelona del 1396 per a la defensa contra el comte de Foix

Braç eclesiàstic
Joan Morells, prior de Tarragona
Pere Despujol, canonge de Barcelona

Braç militar
Arnau de Cervelló, noble
Guillem de Castellà, cavaller

Braç reial
Ramon Desplà, ciutadà de Barcelona
Pere Redon, burgès de Perpinyà

Comissió adjunta als diputats per a administrar el donatiu atorgat pel Parlament de Montblanc-Barcelona-Tortosa del 1410-1412 per a la guerra de Sardenya i altres necessitats de la defensa (elecció del 9 de maig de 1411)

Braç eclesiàstic
Arquebisbe de Tarragona
Guillem Carbonell, procurador del bisbe de Barcelona

Braç militar
Comte de Cardona
Berenguer d'Oms

Braç reial
Guillem Oliver, síndic de Barcelona
Pere Grimau, síndic de Perpinyà

Informació procedent de Ferrer i Mallol, Maria Teresa. «Els primers diputats de la Generalitat de Catalunya (1359-1412)». A: Coll i Alentorn, Miquel. *Miscel·lània d'homenatge en el seu vuitantè aniversari*, Barcelona: Fundació Jaume I, 1984, p. 221-269; d'«Origen i evolució de la Diputació del General de Catalunya». A: *Les Corts a Catalunya. Actes del Congrés d'Història Institucional, 28, 29 i 30 d'abril de 1988*, Barcelona, 1991, p. 152-159; de Solé i Sabaté, Josep Maria [dir.]. *Història de la Generalitat de Catalunya i dels seus presidents*, Barcelona: Generalitat de Catalunya-Enciclopèdia Catalana, 2003, vol. I 1359-1518, p. 19-75 i 81-104, i de «Les Corts de Catalunya i la creació de la Diputació del General o Generalitat en el marc de la guerra amb Castella (1359-1369)». *Anuario de Estudios Medievales*, 34/2 (2004), p. 875-938.

Maria Teresa Ferrer i Mallol

Institut d'Estudis Catalans

Documents de la Cort de Cervera

Reproducció de la primera pàgina del document del nomenament dels diputats del braç de les ciutats i viles reials

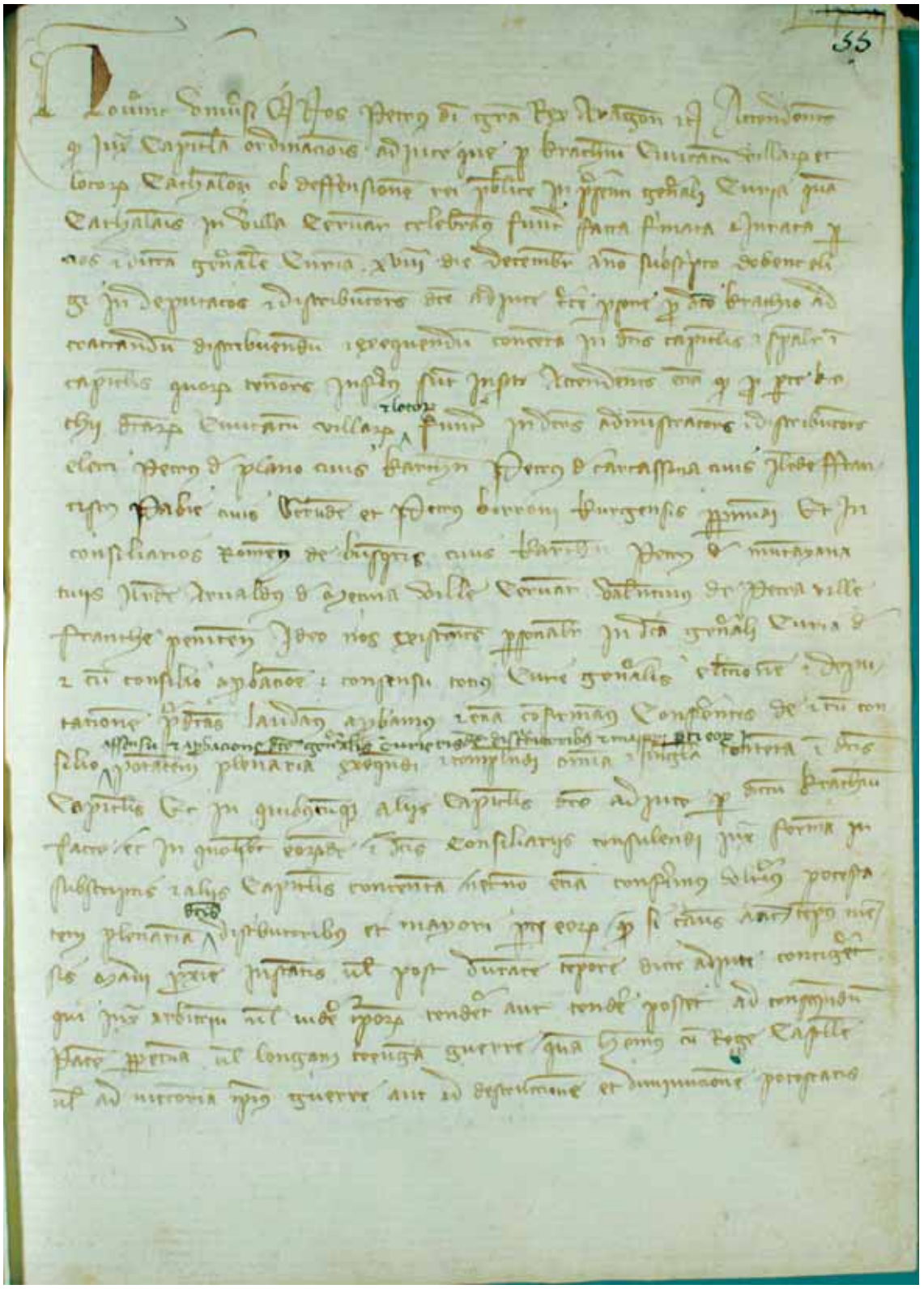

Reproducció de la primera pàgina del document del nomenament dels braços eclesiàstic i militar

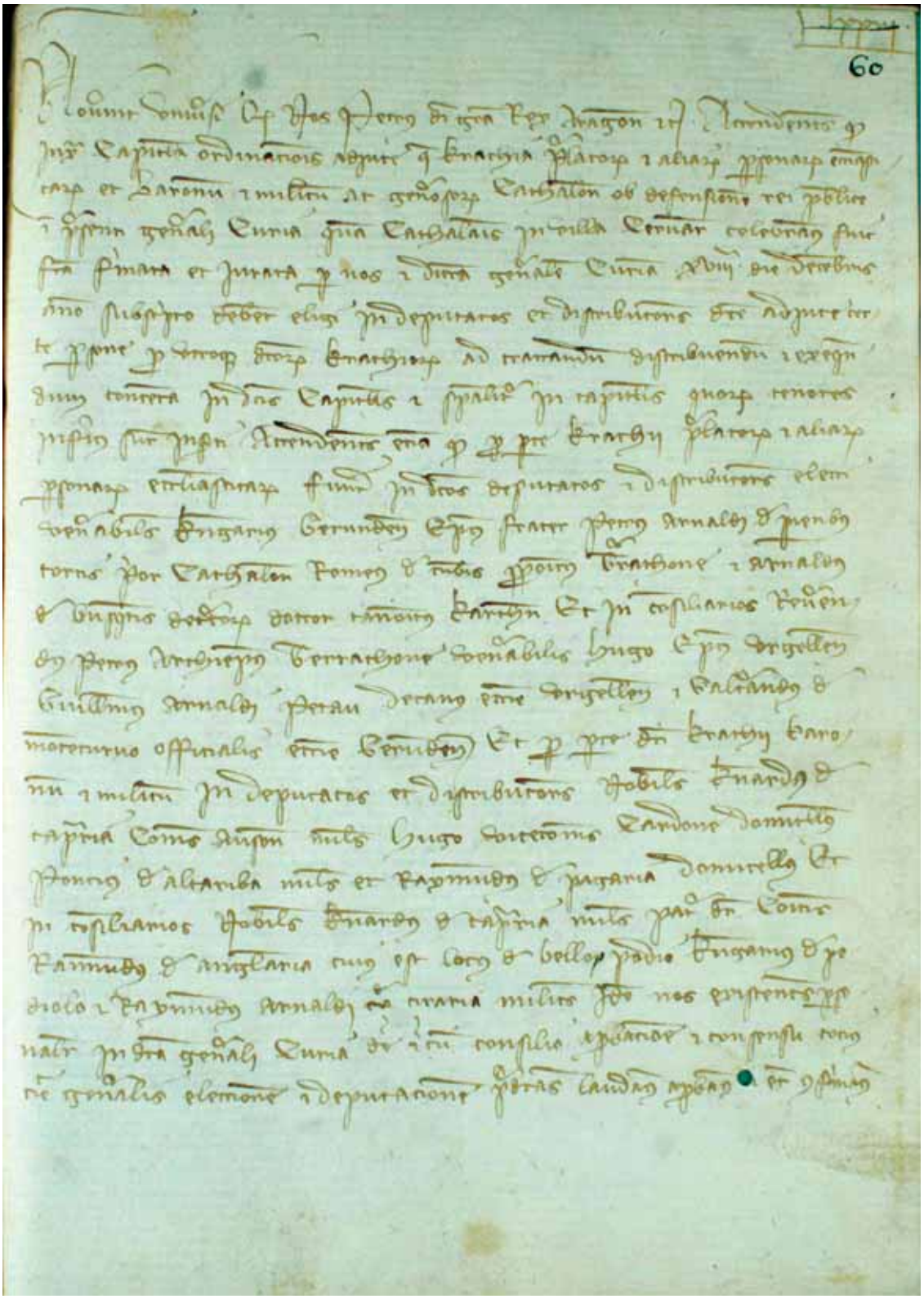

Capítol inicial del donatiu del braç de les ciutats i viles reials

Cervera, 18 de desembre de 1359

Capítol de la Cort de Cervera en el qual el braç de les ciutats i viles reials concedeix un donatiu o proferta al rei perquè pugui defensar Catalunya durant la guerra contra Castella.

ACA, C, reg. 1505, f. 22 v.-37 v.
Edició de Sánchez Martínez, Manuel; Ortí Gost, Pere. *Corts, parlaments i fiscalitat a Catalunya: els capítols del donatiu (1288-1384)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya: Departament de Justícia, 1997, p. 192-193.

Com lo molt alt e poderós príncep e senyor, lo senyor en Pere, per la gràcia de Déu rey d'Aragó *et cetera*, celebràs Corts generals als cathalans en la vila de Cervera, en les quals ell demenàs graciosa ajuda als cathalans per la guerra que injustament li fa lo rey de Castella, ab la qual ajuda se pogués defensar la cosa pública de Cathalunya, majorment com sia cert quel dit rey de Castella fa grants apparellaments per terra e per mar per esvahir e occupar les terres del senyor rey e specialment lo principat de Cathalunya, segons quel any prop passat ha hom vist per esperiència, vinent en les mars de Barcelona e per diverses lochs de la costera de Cathalunya; emperamor d'açò, lo braç de les ciutats, viles e lochs reyals de Cathalunya acordà e provehí sots la forma, emperò, condicions, retencions e maneres devall scrites e no en altra manera, graciosament e no per deute quen fos tengut ne obligat, de donar a defensió de si matex e de la cosa pública de Cathalunya, VIII meses del any, DCCCC hòmens a cavall, la meytat armats e l'altra meytat alforrats, so és, VII s. per hom a cavall armat e V per hom a cavall alforrat. Per lo sou dels quals e per les estimes e esmenes dels cavalls se paguen LXXIIm. lliures barceloneses, segons la forma següent, la qual ajuda féu lo dit braç a II anys primers esdevenidors, axí que quescú any sien pagades les dites LXXIIm. l.b. en defensió de la cosa pública dessús dita, los quals II anys comencen lo primer dia de maig primer esdevenidor.

És entès, emperò, que tots salaris de cullidors e totes messions faedores per cullir e justar la dita moneda e per portar aquella a Barcelona e encare tots salaris de deputats, administradors, consellers e oydors de comptes e tots altres salaris de officials que en la present Cort seran ordonats a la administració de la dita ajuda sien pagats per los braçes qui fan la dita proferta o ajuda, part les dites LXXIIm l. Totes les altres messions e salaris o loguers concernents los affers de la guerra sien pagats e pagades de les dites LXXIIm l., les quals se paguen de III en III meses, so és, en lo començament dels III meses, e sien cullides e aplegades e distribuïdes e despeses segons la forma següent.

Lo senyor rey agradablament reeb lo dit do de les LXXIIm. l. en la forma en lo present capítol contenguda.

Nomenament dels diputats del braç de les ciutats i viles reials (versió amb la traducció de la part llatina del document i adaptació de la resta al català modern)

Cervera, 19 de desembre de 1359

Pere el Cerimoniós confirma el nomenament dels quatre administradors elegits pel braç reial per a distribuir el do concedit al rei amb motiu de la guerra amb Castella. Els quatre administradors —Pere Desplà, de Barcelona; Pere de Carcassona, de Lleida; Francesc Pabié, de Girona, i Pere Borró, de Perpinyà— seran auxiliats per quatre consellers: Romeu de Busquets, de Barcelona; Pere de Muntanyana, de Lleida; Arnau de Messina, de Cervera, i Valentí Sapera, de Vilafranca del Penedès. Són especificats els poders que tindran aquests administradors, poders acordats en capítols de corts.

ACA, C, reg. 1505, f. 55 r.-59 r.
Ferrer i Mallol, Maria Teresa. «Els primers diputats de la Generalitat de Catalunya (1359-1412)». A: Coll i Alentorn, Miquel. *Miscel·lània d'homenatge en el seu vuitantè aniversari*. Barcelona: Fundació Jaume I, 1984, p. 264-269.

Sapigueu [1] tots que Nós, Pere, per la gràcia de Déu rei d'Aragó etc.

Atès que, segons els capítols de les ordinacions de l'ajuda que ens ha concedit el braç de les ciutats, viles i llocs de Catalunya per a la defensa de la cosa pública a la present Cort general, que celebrem als catalans a la vila de Cervera, ordinacions que hem fet, confirmat i jurat Nós i la dita Cort general el 18 de desembre de l'any sotaescrit, han d'ésser elegides certes persones pel dit braç com a diputats i distribuïdors de la dita ajuda per tal de tractar, distribuir i executar les coses contingudes en els dits capítols i especialment als capítols inclosos més avall.

Atès també que per part del braç de les dites ciutats, viles i llocs foren escollits com a administradors i distribuïdors Pere Desplà, ciutadà de Barcelona; Pere de Carcassona, ciutadà de Lleida; Francesc Pabia, ciutadà de Girona, i Pere Borró, burgès de Perpinyà, i com a consellers Romeu de Busquets, ciutadà de Barcelona; Pere de Muntanyana, ciutadà de Lleida; Arnau de Messina, de la vila de Cervera, i Valentí Sapera, de Vilafranca del Penedès.

Per tant Nós, trobant-nos personalment a la dita Cort general, amb el consell, aprovació i consentiment de tota la Cort general, lloem, aprovem i confirmem l'elecció i la diputació predites i, amb el consell, el consentiment i l'aprovació de la dita Cort general, conferim als dits distribuïdors i a la major part d'ells potestat plenària d'executar i complir totes i cadascuna de les coses contingudes als dits capítols i a qualsevol i cadascun altre dels capítols de la dita ajuda concedida pel dit braç,

[1] Aquesta part del document és en llatí i l'hem traduïda.

i als dits consellers la facultat d'aconsellar, segons consta en els capítols infrascrits i en qualsevol altre de l'ajuda.
A més, conferim també als dits distribuïdors i a la major part d'ells potestat plenària perquè, abans del proper mes de maig o després, durant el temps de la dita ajuda, puguin anticipar fins a 30.000 florins d'or, presos en préstec a l'interès que calgui, inclòs el mogubell (interès compost), empenyorant l'ajuda, si així els sembla als distribuïdors que es podrà aconseguir una pau perpètua o una treva llarga en la guerra que tenim amb el rei de Castella o es podrà aconseguir una victòria a la dita guerra o la destrucció i la disminució del poder del dit rei de Castella o dels seus regnes i terres, o d'una part d'ells, o bé es podrà aconseguir la recuperació d'alguna ciutat, viles i llocs que durant la dita guerra ens han estat presos per gents del dit rei de Castella o pel mateix rei, les quals coses serien d'una gran utilitat per a la cosa pública. Però només podran anticipar fins a la quantitat de 30.000 florins, més els interessos i les despeses per a aconseguir aquesta quantitat, en algun d'aquests casos i no en cap altre; encara que es donessin tots els casos esmentats, no hi podran esmerçar més. També podran empenyorar l'ajuda i rebre els dits 30.000 florins en préstec amb la garantia de l'ajuda, pagant mogubell o altres interessos. Podran prestar jurament i homenatge i imposar-se penes, donar fiadors i demanar l'apertura de crèdit a una taula de canvi (fer dita de taula) i fer documents d'indemnitat als fiadors i als canviadors i altres persones amb les quals facin nova dita de taula. Per tant, podran obligar la dita ajuda i els diners que en surtin i fer totes les coses que calgui per portar a terme la seva missió en aquests casos com Nós ho podríem fer conjuntament amb la Cort, malgrat que en els capítols de l'ajuda no es faci menció expressa d'aquests poders.

I, generalment, conferim als distribuïdors, o a la major part d'ells, potestat plenària per a tractar, executar i fer, sobre totes i cadascuna de les coses predites en judici i fora de judici, tot allò que Nós amb la dita Cort podem fer, la qual generalitat volem que obtingui la mateixa força, com si tots els casos fossin aquí expressats i segellats.

Considerem, però, Nós i la dita Cort, que totes i cadascuna de les dites coses els dits administradors les hauran de fer amb el consell dels dits consellers o la major part d'ells i que sense el consell de tots o de la major part dels dits consellers no podran fer cap de les coses predites.

Nós, doncs, i la dita Cort general prometem al protonotari infrascrit, que legítimament estipula i rep el compromís en nom de tots aquells a qui interessi i a qui pugui interessar o hagi d'interessar, tenir per vàlid i ferm perpètuament tot allò que serà tractat, disposat, fet o acomplert pels dits distribuïdors o la major part d'ells, de qualsevulla manera amb hipoteca de tots els béns de la dita ajuda, amb consell, però, dels dits consellers o la major part d'ells; i tant Nós com la dita Cort jurem per nostre senyor Déu i per la creu de nostre senyor Jesucrist i pels seus quatre Sants Evangelis, tocats corporalment amb les nostres mans, mantenir i complir, observar i fer observar inviolablement i mantenir totes i cadascuna de les coses susdites, com s'ha dit més amunt, suplint amb la plenitud de la potestat reial i l'aprovació, el consell i el consens de la dita Cort general, qualsevol defecte, si n'hi hagués o es pogués allegar o dir sobre les coses predites, o alguna d'elles.

Manem pel present instrument públic al governador general nostre i al seu lloctinent i a altres

oficials i súbdits nostres, presents i futurs, i als lloctinents dels dits oficials que donin auxili, consell i ajuda a tots i cadascun dels dits diputats i distribuïdors sobre totes les coses predites i que compleixin i executin les peticions que els facin ells o llurs delegats sempre que en siguin requerits, si esperen la nostra gràcia i amor i desitgen evitar el fibló de la nostra indignació.

D'altra banda, els dits administradors i consellers han de prestar jurament i homenatge, segons el tenor dels capítols de la dita ajuda, en poder nostre o, en absència nostra, en poder del portantveus de governador a Catalunya o del veguer de Barcelona.

D'altra banda, el tenor dels dits capítols, dels quals es fa menció més amunt, és el següent:

[1] Ítem, que la dita ajuda sigui recollida i recaptada i distribuïda tan solament per aquells que seran nomenats pel dit braç i que en això no hi pugui fer ni saber ni disposar res el senyor rei ni cap oficial seu ni, encara, que el dit senyor rei ni cap persona que el representi o que tingui una concessió seva no tingui en aquest afer cap poder, sinó que l'ajuda sigui recollida, reunida, distribuïda i administrada per aquells que seran nomenats pel dit braç, i que ni el senyor rei ni cap oficial seu no en puguin demanar compte ni intervenir en res ni saber-ne res.

Plau al senyor rei.

[2] Ítem, que siguin elegides quatre persones del dit braç, que siguin anomenades administradores, les quals recaptaran o faran recaptar les quantitats concedides per la Cort i les distribuiran i administraran segons la manera reglamentada per la mateixa Cort; sobre això que els sigui donat poder suficient a fi que ells puguin recaptar, haver i distribuir bé i profitosament i lleialment les quantitats concedides i puguin encomanar, si els sembla oportú, a altres recaptadors que recullin les dites quantitats per bisbats i per vegueries en la manera que els plaurà. Però, les exaccions forçoses i demandes que caldrà fer als que no vulguin pagar hauran d'ésser fetes pels oficials ordinaris de cada lloc o per persones designades per aquests, a requesta dels dits administradors. I si els dits oficials ordinaris fossin negligents o recusessin de fer les exaccions forçoses, que en aquest cas els dits administradors les puguin fer. Totes les quantitats recaptades han de venir en mans dels dits quatre administradors, els quals hauran de retre compte a les persones designades pel dit braç per portar a terme aquesta tasca. Podran, encara, nomenar i donar salaris convenients per llurs treballs a aquelles persones a les quals encarreguin tasques determinades. I que les dites quatre persones hagin de retre compte dues vegades l'any, una per Sant Miquel i l'altra vuit dies després de Pasqua, a Barcelona, a la casa dels frares predicadors o en altre lloc de la ciutat que elegeixin, en poder de les persones que el dit braç elegirà, les quals tindran poder i representació del dit braç per rebre compte i fer la quitança. I que no pugui ésser feta indagació judicial pel dit senyor, ni pels seus oficials, ni per alguna altra persona en lloc seu, o per comissió seva contra els dits administradors ni contra altres que rebin alguna cosa, la tinguin, despenguin o administrin per raó de la dita ajuda ni, encara, contra aquells que siguin designats com a consellers.

Plau al senyor rei mentre que les despeses, salaris, etc. no minvin el dit do, segons que, en el

primer capítol del donatiu, ja s'havia indicat.

[3] Ítem, que els dits administradors tots ensems, si serà necessari, puguin manllevar i obligar la dita ajuda i les quantitats recaptades i donar guany i interès, que serà pagat i descomptat de la dita ajuda, segons la forma reglamentada en els capítols de l'ajuda, és a dir, tota o una part. Però no ho podran fer sinó amb el consell de les persones escollides pel dit braç com a consellers dels dits administradors. Però la dita ajuda no podrà sortir de les ciutats, viles i llocs del dit braç ni de cap d'ells fins que sigui pagat allò que hagi estat manllevat. No es podrà manllevar per més de dos anys.

Respon el senyor rei que no és de raó que sigui descomptat cap guany o interès de la dita ajuda pels diners manllevats, perquè ja hi ha cert terme per pagar, segons que ja s'ha dit. Però que en cas que anticipessin diner a precs del senyor rei, els interessos (mogubells) podran ésser deduïts de la dita quantitat de 72.000 lliures.

[4] Ítem, que els dits administradors o la major part d'ells puguin fermar documents públics i fer cartes de comissions i d'altres amb un segell que serà comú, per autoritat de la Cort a tots els oficials que calgui; i podran organitzar, cobrar i recaptar i obligar la dita ajuda i, encara, podran nomenar i revocar i canviar escrivans i porters i recaptadors de la dita ajuda per fer tots els afers relacionats amb l'ajuda i per aquesta causa, per exemple en armades o en altres coses necessàries, segons el seu parer. I que el procurador de Catalunya i el seu lloctinent i els veguers i els corts (un altre oficial) i els oficials dels llocs del senyor rei i altres oficials ordinaris estiguin obligats a donar-los consell i ajuda quan en seran requerits, i de procedir realment i de fet contra aquells que s'enfrontin als dits administradors per aquesta causa, i a despesa dels rebels. I si per un cas algú delinquia en les dites coses i era condemnat, que l'hagin de condemnar en nom dels oficials ordinaris del lloc on hagi delinquit i que l'execució del càstig sigui feta per l'oficial ordinari del lloc on hagi delinquit. I si és castigat pecuniàriament, que la meitat de la pena sigui per a l'oficial ordinari del dit lloc i l'altra per als dits administradors, que l'hauran d'esmerçar en bé de la cosa pública.

Plau al senyor rei mentre no es minvi el do de les dites 72.000 lliures, segons el que diu al primer capítol.

[5] Ítem, que si apareixien coses dubtoses relacionades amb la dita ajuda o en els afers esmentats, que els dits quatre administradors o la major part d'ells tinguin poder per a determinar-les i aclarir-les, tan plenament com la Cort podria fer-ho, actuant, però, amb el consell dels consellers que els han estat assignats o la major part d'ells.

Plau al senyor rei en la forma damunt dita en el capítol precedent.

[6] Ítem, que siguin elegits quatre consellers dels dits aministradors, que donin consell quan calgui als dits aministradors i que rebin els comptes dels dits administradors a la ciutat de Barcelona i que el compte no pugui durar més de quinze dies. I que cadascun dels dits consellers rebin una dieta

cada dia mentre duri la revisió de comptes.

Plau al senyor rei segons consta a la resposta feta al capítol precedent.

[7] Ítem, que els dits consellers organitzin els afers en què les dites quantitats seran esmerçades en defensa de la terra, ensems amb els dits administradors, i que els administradors de la dita moneda estiguin obligats a convertir-la en la defensa, segons parer d'ells mateixos i dels consellers. I que tots, administradors i consellers, facin jurament i homenatge en poder del governador de Catalunya, si serà a Barcelona o, si no hi fos, en poder del veguer de Barcelona, que no despendran res de la dita moneda ni manaran o consentiran despendre-la sinó en els afers de la guerra i en la defensa de Catalunya, llevat del cas de precs del senyor rei, segons la forma establerta més amunt.

Plau al senyor rei mentre que el do de les dites 72.000 lliures no minvi, segons el que s'ha establert en el primer capítol.

Atorgat i fet tot això a l'església de les Santes Creus de la vila de Cervera, present, aprovant-ho i consentint-ho la dita Cort general, el dijous dinou de desembre de l'any del naixement del Senyor mil tres-cents cinquanta-nou i de l'any vint-i-quatre del regnat del dit senyor rei. Francesc canceller.

Signe de Pere, per la gràcia de Déu rei d'Aragó etc., que lloem, concedim i confirmem i jurem les coses predites amb l'aprovació i el consentiment de la dita Cort general i manem posar el nostre segell pendent de la nostra majestat a aquest document.

Sig(+)ne de Pere, arquebisbe de Tarragona; sig(+)ne de Berenguer, bisbe de Girona; sig(+)ne d'Hug, bisbe d'Urgell; sig(+)ne de fra Joan Fernández de Heredia, castellà d'Amposta i prior de Sant Gil de Castella i Lleó; sig(+)ne de fra Pere Arnau de Parestortes, prior de Catalunya, de l'orde de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem; sig(+)ne de Romeu Sescomes, paborde de Tarragona; sig(+)ne de fra Arnau, abat del monestir de Poblet; sig(+)ne de fra Bernat, abat del monestir de Camprodon; sig(+)ne d'Arnau de Busquets, doctor en decrets, procurador del bisbe de Barcelona; sig(+)ne de Pere de Canet, canonge, procurador del capítol de Barcelona; sig(+)ne de Capdevila Calvó, procurador del capítol de Lleida; sig(+)ne de Guillem de Montcorb, procurador del capítol de Girona; sig(+)ne de Jaume Saingla, procurador del bisbe de Vic; sig(+)ne de Berenguer de Pujol, procurador del capítol de Vic; sig(+)ne de Francesc Cristòfol, procurador del capítol de Tortosa; sig(+)ne de Ramon de Guardioles, procurador del capítol d'Urgell; sig(+)ne de fra Ramon de Campdeu, procurador de l'abat de Ripoll i prior de Montserrat; sig(+)ne de fra Pere Guillem, procurador de l'abat de Sant Miquel de Cuixà; sig(+)ne de fra Bernat Calvet, canonge del monestir de Sant Joan de les Abadesses, procurador de l'abat del dit monestir; sig(+)ne de fra Pere Ponç de Santmartí, procurador de l'abat de Sant Benet de Bages; sig(+)ne de fra Berenguer d'Osona, procurador de l'abat del monestir de Santes Creus; tots els susdits, en nom propi i dels altres membres del braç de l'Església, lloem, aprovem, concedim i confirmem els poders esmentats atribuïts als dits administradors per la Cort general i totes i cadascuna de les coses contingudes en el document.

Sig(+)ne de Guillem de Montsonís, sig(+)ne d'Arnau de Prats, procuradors de l'infant Ferran, marquès de Tortosa; sig(+)ne de Pere, comte d'Urgell; sig(+)ne de Pere de Montsonís, sig(+)ne de Berenguer Sacorbella, procuradors de l'egrègia Cecília, comtessa d'Urgell i vescomtessa d'Àger; sig(+)ne de Pere d'Oluja, administrador del tutor del comte de Pallars; sig(+)ne de Ponç d'Altariba, procurador del comte d'Osona; sig(+)ne d'Hug, vescomte de Cardona; sig(+)ne de Pere d'Enveja, procurador del vescomte de Castellbò, sig(+)ne de Pere Galceran de Pinós; sig(+)ne de Berenguer de Ribelles; sig(+)ne d'Artal de Foces; sig(+)ne de Gombau d'Anglesola; sig(+)ne d'Arnau d'Erill; sig(+)ne de Bernat d'Olzinelles; sig(+)ne de Bernat de Camporrells; sig(+)ne de Ponç d'Altariba; sig(+)ne de Ramon de Peguera; sig(+)ne de Joan Berenguer de Rajadell; sig(+)ne de Ramon Berenguer de Vilafranca; sig(+)ne de Guillem Ramon Sacirera; sig(+)ne de Francesc de Bellcastell; sig(+)ne de Berenguer de Perapertusa, procurador del vescomte d'Illa i de Canet; sig(+)ne d'Arnau de Miralles; tots els susdits, en nom de tots nosaltres, que hi som presents, i de tots els altres membres del braç militar, lloem, aprovem, concedim i confirmem els poders esmentats atribuïts als dits administradors per la Cort general i totes i cadascuna de les coses contingudes en el document.

Sig(+)ne d'Eimeric Dusay; sig(+)ne de Romeu de Busquets, sig(+)ne de Pere Terré, doctor en lleis, sig(+)ne de Pere Desplà, síndics del municipi de Barcelona; sig(+)ne de Pere de Muntanyana, sig(+)ne de Pere de Carcassona, sig(+)ne de Pere Puig, síndics del municipi de la ciutat de Lleida; sig(+)ne de Narcís de Sant Dionís, doctor en lleis, sig(+)ne de Francesc Pabia, síndics del municipi de la ciutat de Girona; sig(+)ne de Guillem Rodon, sig(+)ne de Pere Borró, sig(+)ne de Francesc Cauler, síndics del municipi de la vila de Perpinyà; sig(+)ne de Ramon Eimeric, sig(+)ne de Francesc Narell, síndics del municipi de la ciutat de Manresa; sig(+)ne de Pere Miró, sig(+)ne de Bernat Gil, sig(+)ne d'Arnau de Messina, sig(+)ne de Ramon Pere, síndics del municipi de la vila de Cervera; sig(+)ne de Pere Ponç, sig(+)ne de Valentí Sapera, síndics del municipi de Vilafranca del Penedès; sig(+)ne de Pere Climent, sig(+)ne de Ramon Moreta, síndics del municipi de la vila de Puigcerdà; sig(+)ne de Bernat Marquès, síndic del municipi de Camprodon; sig(+)ne de Bernat Viader, síndic del municipi de Vilafranca de Conflent; sig(+)ne de Marc de Bretons, síndic de la vila de Berga; sig(+)ne de Bernat Prat, síndic del municipi de la vila de Besalú; sig(+)ne de Pere Ferrer, síndic del municipi de la vila de Piera; sig(+)ne de Pere Carbó, síndic del municipi de Santpedor; sig(+)ne de Jaume Alegra, síndic del municipi de Figueres; sig(+)ne de Pere Batlle, síndic del municipi de la vila de Torroella de Montgrí; tots els susdits, tant en nom propi com en nom d'aquells dels quals som síndics i procuradors com de tots els altres del braç dels municipis de les ciutats i viles reials de Catalunya, lloem, aprovem i confirmem els poders esmentats atribuïts als dits administradors per la Cort general i totes i cadascuna de les coses contingudes en el document.

Foren testimonis presents a les coses predites el noble fra Daniel de Carreto, de l'orde de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem, ambaixador de l'egregi marquès de Monferrato, Mateu Mercer, camarleng, Ramon de Vilanova, algutzir, Eiximèn Pérez de Calataiud, promovedor, cavallers i consellers, i Jaume de Besanta, escrivà del dit senyor rei, Joan Lombarda i Arnau Serra, mercaders de la ciutat de Barcelona i molts altres.

Sig(+)ne de Mateu Adrià, protonotari tinent dels segells del dit senyor rei i notari públic, per autoritat

reial, per tota la terra i dominació del dit rei, que vaig intervenir a les coses predites i les vaig fer escriure, amb una raspadura i reescrit a les línies desena i onzena: «super ea ad mocubellum» i a la trenta-una: «dita ajuda» i a la cinquanta-cinc, cinquanta-nou, seixanta-cinc i seixanta-sis «prefatam potestatem in generali Curia dictis amministratoribus atributam» i el vaig cloure.

Nomenament dels diputats dels braços eclesiàstic i militar (versió amb la traducció de la part llatina del document i adaptació de la resta al català modern)

Cervera, 19 de desembre de 1359

Pere el Cerimoniós confirma el nomenament dels vuit diputats, quatre pel braç eclesiàstic i quatre pel braç militar, elegits per tots dos braços per a distribuir el do concedit al rei amb motiu de la guerra amb Castella. Els vuit diputats —Berenguer de [Cruïlles], bisbe de Girona; fra Pere Arnau de Parestortes, prior de Catalunya de l'orde de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem; Romeu Sescomes, paborde de Tarragona, i Arnau de Busquets, doctor en decrets, canonge de Barcelona, pel braç eclesiàstic; i Bernat de Cabrera, comte d'Osona; Hug, vescomte de Cardona; Ponç d'Altarriba, i Ramon de Peguera, pel braç militar— seran auxiliats per vuit consellers: Pere [Clasquerí], arquebisbe de Tarragona; Hug [Desbac], bisbe d'Urgell; Guillem Arnau Patau, degà d'Urgell, i Galceran de Montcorb, pel braç eclesiàstic; i Bernat de Cabrera; Ramon d'Anglesola, senyor de Bellpuig; Berenguer Despujol i Ramon Arnau Sacirera, pel braç militar. Són especificats els poders que tindran aquests diputats, poders acordats en capítols de corts.

ACA, C, reg. 1505, f. 60 r.-65 r.
Ferrer i Mallol, Maria Teresa. «Els primers diputats de la Generalitat de Catalunya (1359-1412)». A: Coll i Alentorn, Miquel. *Miscel·lània d'homenatge en el seu vuitantè aniversari*. Barcelona: Fundació Jaume I, 1984, p. 255-263.

Sapigueu [2] tots que Nós, Pere, per la gràcia de Déu rei d'Aragó etc.

Atès que, segons els capítols de les ordinacions de l'ajuda que ens ha concedit el braç dels prelats i altres persones eclesiàstiques i el braç dels barons, cavallers i generosos [3] de Catalunya per a la defensa de la cosa pública a la present Cort general, que celebrem als catalans a la vila de Cervera, ordinacions que hem fet, confirmat i jurat Nós i la dita Cort general el 18 de desembre de l'any sotaescrit, han d'ésser elegides certes persones de cadascun dels dits braços com a diputats

[2] Aquesta part del document és en llatí i l'hem traduïda.
[3] Els generosos són l'estrat més baix del braç militar o nobiliari, eren pagesos amb privilegi militar. En aquest cas comprèn també, segurament, els donzells, membres de l'estament militar que no s'han armat encara cavallers, bé perquè són joves, bé perquè no tenen la fortuna suficient per mantenir un cavall per a la guerra.

i distribuïdors de la dita ajuda per tal de tractar, distribuir i executar les coses contingudes en els dits capítols i especialment als capítols inclosos més avall.

Atès també que per part del braç dels prelats i altres persones eclesiàstiques foren escollits com a diputats i distribuïdors els venerables Berenguer, bisbe de Girona; fra Pere Arnau de Parestortes, prior de Catalunya; Romeu Sescomes, paborde de Tarragona, i Arnau de Busquets, doctor en decrets, canonge de Barcelona, i com a consellers el reverend Pere, arquebisbe de Tarragona; els venerables Hug, bisbe d'Urgell; Guillem Arnau Patau, degà de la Seu d'Urgell, i Galceran de Montcorb, oficial de l'esglesia de Girona.

I per part del dit braç dels barons i cavallers, en diputats i distribuïdors els nobles Bernat de Cabrera, comte d'Osona, cavaller; Hug, vescomte de Cardona, donzell; Ponç d'Altarriba, cavaller, i Ramon de Peguera, donzell, i en consellers els nobles Bernat de Cabrera, cavaller, pare del dit comte; Ramon d'Anglesola, senyor de Bellpuig, i Berenguer Despujol i Ramon Arnau Sacirera, cavallers.

Per tant Nós, trobant-nos personalment a la dita Cort general, amb el consell, l'aprovació i el consentiment de tota la Cort general, lloem, aprovem i confirmem l'elecció i la diputació predites i, amb el consell, el consentiment i l'aprovació de la dita Cort general, conferim als dits distribuïdors i a la major part d'ells potestat plenària d'executar i complir totes i cadascuna de les coses contingudes als dits capítols i a qualsevol i cadascun altre dels capítols de la dita ajuda concedida pels dos braços susdits, i als dits consellers la facultat d'aconsellar, segons consta en els capítols infrascrits i en qualsevol altre de l'ajuda.

A més, conferim també als dits distribuïdors i a la major part d'ells potestat plenària perquè, abans del proper mes de maig o després, durant el temps de la dita ajuda, puguin anticipar fins a 30.000 florins, presos en préstec a l'interès que calgui, inclòs el mogubell (interès compost), empenyorant l'ajuda, si així els sembla als distribuïdors que es podrà aconseguir una pau perpètua o una treva llarga en la guerra que tenim amb el rei de Castella o es podrà aconseguir una victòria a la dita guerra o la destrucció i la disminució del poder del dit rei de Castella o dels seus regnes i terres o bé es podrà aconseguir la recuperació d'alguna ciutat, viles i llocs que durant la dita guerra ens han estat presos per gents del dit rei de Castella o pel mateix rei, les quals coses serien d'una gran utilitat per a la cosa pública. Podran prestar jurament i homenatge i imposar penes, donar fiadors i demanar l'apertura de crèdit a una taula de canvi (fer dita de taula) i fer documents d'indemnitat als fiadors i als canviadors i altres persones amb les quals facin nova dita de taula. Per tant, podran obligar la dita ajuda i els diners que en surtin i fer totes les coses que calgui per portar a terme la missió que els ha estat confiada com Nós ho podríem fer conjuntament amb la Cort, malgrat que en els capítols de l'ajuda no hi hagi menció expressa d'aquest poder.

Generalment, conferim als distribuïdors (o diputats) o a la major part d'ells potestat plenària per tractar, executar i fer sobre totes i cadascuna de les coses predites en judici i fora de judici, tot allò que Nós amb la dita Cort podem fer, la qual generalitat volem que obtingui la mateixa força, com si tots els casos fossin aquí expressats i segellats, i que els distribuïdors i els consellers o algun

d'ells puguin confiar a altres la predita potestat i després d'otorgada recuperar-la novament.

Considerem, però, Nós i la dita Cort que totes i cadascuna de les dites coses els distribuïdors i diputats les hauran de fer amb el consell dels dits consellers o la major part d'ells i que sense el consell de tots o de la major part dels dits consellers no podran fer cap de les coses predites.

Nós, doncs, i la dita Cort general prometem al protonotari infrascrit, que legítimament estipula i rep el compromís en nom de tots aquells a qui interessi i a qui pugui interessar o hagi d'interessar, tenir per vàlid i ferm perpètuament tot allò que serà tractat, disposat, fet o acomplert pels dits distribuïdors o la major part d'ells, de qualsevulla manera amb hipoteca de tots els béns de la dita ajuda, amb consell, però, dels dits consellers o la major part d'ells; i tant Nós com la dita Cort jurem per nostre senyor Déu i els seus quatre Sants Evangelis i per la creu de nostre senyor Jesucrist, tocats corporalment amb les nostres mans, mantenir i complir, observar i fer observar inviolablement i mantenir totes i cadascuna de les coses susdites, com s'ha dit més amunt, suplint amb la plenitud de la potestat reial i l'aprovació, el consell i el consens de la dita Cort general, qualsevol defecte, si n'hi hagués o es pogués allegar o dir sobre les coses predites, o alguna d'elles.

Manem pel present instrument públic al governador general nostre i al seu lloctinent i a altres oficials i súbdits nostres, presents i futurs, i als lloctinents dels dits oficials que donin auxili, consell i ajuda a tots i cadascun dels dits diputats i distribuïdors sobre totes les coses predites i que compleixin i executin les peticions que els facin ells o llurs delegats sempre que en siguin requerits, si esperen la nostra gràcia i amor i desitgen evitar el fibló de la nostra indignació.

D'altra banda, els dits distribuïdors i consellers del braç de l'Església han de prestar jurament, segons el tenor dels capítols de la dita ajuda, en poder de l'arquebisbe de Tarragona o, en absència seva, en poder del vicari o oficial del bisbe de Barcelona i el dit arquebisbe en poder del bisbe de Girona; d'altra banda, els diputats, consellers i els seus substituts del braç dels barons i cavallers han de fer jurament de les coses contingudes en els dits capítols en poder nostre o, en absència nostra, en poder del portantveus de governador a Catalunya, del qual jurament, que aquests o les persones eclesiàstiques han de fer, no podran ésser deslliurats per Nós o altres sense el consentiment, aprovació i consell de la Cort general de Catalunya.

D'altra banda, el tenor dels dits capítols dels quals es fa menció més amunt és el següent:

[1] Ítem, que la dita ajuda sigui recollida i recaptada i distribuïda tan solament per aquells que hi seran nomenats pels dits dos braços, i que en això res no hi pugui fer, ni saber ni disposar res el senyor rei ni cap oficial seu, ni, encara, que el dit senyor rei ni cap altra persona per ell no tingui en aquest afer cap poder, sinó que l'ajuda sigui recollida, reunida, repartida i administrada per aquells que els dits dos braços disposaran, i que el senyor rei ni cap oficial seu no en puguin demanar compte ni hi puguin intervenir en res ni saber-ne res.

Plau al senyor rei.

[2] Ítem, que la dita quantitat de diners sigui despesa en la defensa de Catalunya, en el sou d'homes a cavall i en les estimes i les esmenes dels cavalls perduts, segons la forma exposada en els capítols redactats per la Cort, en els esdeveniments futurs i no en altres afers, a parer i manament de les persones que seran diputades pels dits braços per fer aquesta tasca; emperò, que els dits homes a cavall hagin d'anar i estar allà on siguin més necessaris per a la defensa de Catalunya, però que els diputats tinguin poder per consentir, si els semblarà oportú, que tots o una part d'aquests homes vagin a altres llocs fora de Catalunya, a petició del senyor rei feta per escrit, de manera formal o per carta, però que si els dits homes a cavall de Catalunya no arribaven al nombre estipulat o no hi volien anar, en aquell cas els diputats podrien despendre aquesta quantitat en el sou d'altres homes a cavall, que el senyor rei cercaria; els diputats els pagarien el sou acostumat de donar a Catalunya, és a dir, set sous per cavall armat o cinc sous per cavall alforrat (armat més lleugerament), però que els dits diputats, d'acord amb els seus consellers, podran gastar aquesta ajuda, o una part, en armada de mar, si els sembla necessari i profitós i que els residus o allò que romangui de les faltes dels homes a cavall i de cavalls sigui esmerçat pels diputats en profit de la defensa de la cosa pública.

Plau al senyor rei.

[3] Ítem, que siguin elegides vuit persones dels dits dos braços, és a dir, quatre del braç de l'Església i quatre del braç dels rics homes i cavallers, els quals recaptaran i faran recaptar les quantitats concedides per la Cort i les distribuiran segons la manera reglamentada per la mateixa Cort; sobre això que els sigui donat poder suficient a fi que ells puguin recaptar, haver i distribuir bé, profitosament i lleialment les quantitats concedides i puguin encomanar, si els sembla oportú, a altres recaptadors que recullin les dites quantitats per bisbats o per vegueries en la forma que els plaurà. Però, les exaccions forçoses i demandes que caldrà fer als que no vulguin pagar hauran d'ésser fetes pels oficials ordinaris de cada lloc, o per persones designades per aquests, a requesta dels dits deputats. I si els oficials ordinaris fossin negligents en aquesta qüestió o recusessin de fer les exaccions forçoses, que en aquest cas els dits diputats les puguin fer. Totes les quantitats recaptades han de venir en mans dels dits vuit diputats i n'hauran de retre compte a les persones designades per tots dos braços. Podran, encara, donar salaris convenients per llurs treballs a aquelles persones a les quals encarreguin tasques determinades. I que les dites vuit persones hagin de retre comptes dues vegades l'any, una per Sant Miquel i l'altra vuit dies després de Pasqua, a Barcelona, a la casa dels frares menors o en altre lloc de la ciutat que elegeixin, en poder de les persones que els dos braços elegeixin, les quals tindran poder i representació dels dos braços per rebre comptes i fer la quitança.

Plau al senyor rei mentre que les despeses, salaris, etc. no minvin el dit do, segons que, en el primer capítol del donatiu, ja s'havia indicat.

[4] Ítem, que els dits recaptadors i distribuïdors tots ensems, si és necessari, puguin manllevar i obligar la dita ajuda, tota o una part, i les quantitats recaptades i donar interès, que serà pagat i descomptat de la dita ajuda, segons la forma reglamentada en els capítols de l'ajuda. Però no ho podran fer sinó amb el consell i consentiment de les persones escollides pels dits dos braços com

a consellers dels recaptadors i distribuïdors. Emperò amb el benentès que si un lloc era obligat pel dit deute a més temps o per més quantitat que un altre, el deute s'ha de pagar a càrrec de tota l'ajuda de la terra dels dits dos braços. De manera que la dita ajuda no pugui sortir de la terra dels dits dos braços ni de cap lloc d'aquells dins els dits dos anys, fins que sigui pagat allò que hi haurà estat manllevat segons la manera ja dita.

Respon el senyor rei que no és de raó que sigui descomptat cap guany o interès de l'ajuda, pels diners manllevats, perquè ja hi ha cert terme per pagar, segons que ja s'ha dit. Però que en cas que anticipessin diner a precs del senyor rei, llavors plau al dit senyor rei que els mogubells (interessos alts) siguin deduïts de la dita quantitat de les dites 72.000 lliures del donatiu.

[5] Ítem, que els dits recaptadors i distribuïdors o la major part d'aquells puguin fermar cartes públiques i fer cartes amb un segell comú per autoritat de la Cort a tots els oficials que siguin necessaris per a organitzar, cobrar i recaptar i obligar la dita ajuda, i acomiadar i revocar tots els recaptadors d'aquesta i fer totes les altres coses que siguin necessàries, segons que a ells els sembli millor de fer. I que el procurador de Catalunya i el seu lloctinent i els veguers i els corts (un altre oficial) i els oficials dels llocs del senyor rei i dels membres dels dits dos braços estiguin obligats a donar-los consell i ajuda quan en seran requerits, i de procedir realment i de fet contra aquells que s'enfrontin als dits recaptadors per aquesta causa, i a despesa dels rebels. I si per un cas algú delinquia en les dites coses i era condemnat, que l'hagin de condemnar en nom del senyor del lloc on hagi delinquit i que el càstig sigui executat pel senyor del dit lloc on hagi delinquit. I si és castigat pecuniàriament, que la meitat de la pena sigui per al senyor del lloc i l'altra per als dits diputats que l'hauran d'esmerçar en bé de la cosa pública. I si el senyor rei no la volia fer, que els diputats la puguin fer.

Plau al senyor rei segons el que diu el capítol precedent.

[6] Ítem, que si sorgia alguna novetat en la dita ajuda que generés algun dubte, que els dits vuit diputats o la major part d'ells tinguin poder de determinar-lo i d'aclarir-lo tant plenament com la Cort ho podria fer, actuant però amb consell dels consellers que els han estat assignats a aquest fi.

Plau al senyor rei en la forma dita en el capítol precedent.

[7] Ítem, que si s'esdevenien casos dubtosos en els dits afers, que els dits vuit diputats o la major part d'ells hagin de procedir en aquells amb consell dels consellers damunt dits o de la major part d'ells.

Plau al senyor rei en la forma dita més amunt, en el capítol precedent.

[8] Ítem, que siguin elegits vuit consellers dels dits diputats, és a dir, dos rics homes i dos cavallers i dos prelats i dues persones eclesiàstiques que hauran de donar consell, quan calgui, als dits diputats,

i que rebin els comptes dels dits diputats a la ciutat de Barcelona i que el compte no pugui durar més de quinze dies. I que cadascú dels rics homes i prelats rebin cada dia, mentre el compte durarà, i anant i venint a llurs cases, (no és indicada la quantitat) per llur provisió i les persones eclesiàstiques i cavallers cadascú pel temps susdit.

Plau al senyor rei segons consta a la resposta feta al capítol precedent.

Atorgat i fet tot això a l'església de les Santes Creus de la vila de Cervera, present, aprovant-ho i consentint-ho la dita Cort general, el dijous dinou de desembre de l'any del naixement del Senyor mil tres-cents cinquanta-nou i de l'any vint-i-quatre del regnat del dit senyor rei. Francesc canceller.

Signe de Pere, per la gràcia de Déu rei d'Aragó etc., que lloem, concedim i confirmem i jurem les coses predites amb l'aprovació i el consentiment de la dita Cort general i manem posar el nostre segell pendent de la nostra majestat a aquest document.

Sig(+)ne de Pere, arquebisbe de Tarragona; sig(+)ne de Berenguer, bisbe de Girona; sig(+)ne d'Hug, bisbe d'Urgell; sig(+)ne de fra Joan Fernández de Heredia, castellà d'Amposta i prior de Sant Gil de Castella i Lleó; sig(+)ne de fra Pere Arnau de Parestortes, prior de Catalunya, de l'orde de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem; sig(+)ne de Romeu Sescomes, paborde de Tarragona; sig(+)ne de fra Arnau, abat del monestir de Poblet; sig(+)ne de fra Bernat, abat del monestir de Camprodon; sig(+)ne d'Arnau de Busquets, doctor en decrets, procurador del bisbe de Barcelona; sig(+)ne de Pere de Canet, canonge, procurator del capítol de Barcelona; sig(+)ne de Capdevila Calvó, procurador del capítol de Lleida; sig(+)ne de Guillem de Montcorb, procurador del capítol de Girona; sig(+)ne de Jaume Saingla, procurador del bisbe de Vic; sig(+)ne de Berenguer de Pujol, procurador del capítol de Vic; sig(+)ne de Francesc Cristòfol, procurador del capítol de Tortosa; sig(+)ne de Ramon de Guardioles, procurador del capítol d'Urgell; sig(+)ne de fra Ramon de Campdeu, procurador de l'abat de Ripoll i prior de Montserrat; sig(+)ne de fra Pere Guillem, procurador de l'abat de Sant Miquel de Cuixà; sig(+)ne de fra Bernat Calvet, canonge del monestir de Sant Joan de les Abadesses, procurador de l'abat del dit monestir; sig(+)ne de fra Pere Ponç de Santmartí, procurador de l'abat de Sant Benet de Bages; sig(+)ne de fra Berenguer d'Osona, procurador de l'abat del monestir de Santes Creus. Tots els susdits, en nom propi i dels altres membres del braç de l'Església, lloem, aprovem, concedim i confirmem els poders esmentats atribuïts als dits administradors per la Cort general i totes i cadascuna de les coses contingudes en el document.

Sig(+)ne de Guillem de Montsonís, sig(+)ne d'Arnau de Prats, procuradors de l'infant Ferran, marquès de Tortosa; sig(+)ne de Pere, comte d'Urgell; sig(+)ne de Pere de Montsonís, sig(+)ne de Berenguer Sacorbella, procuradors de l'egrègia Cecília, comtessa d'Urgell i vescomtessa d'Àger; sig(+)ne de Pere d'Oluja, administrador del tutor del comte de Pallars; sig(+)ne de Ponç d'Altarriba, procurador del comte d'Osona; sig(+)ne d'Hug, vescomte de Cardona; sig(+)ne de Pere d'Enveja, procurador del vescomte de Castellbò, sig(+)ne de Pere Galceran de Pinós; sig(+)ne de Berenguer de Ribelles; sig(+)ne d'Artal de Foces; sig(+)ne de Gombau d'Anglesola; sig(+)ne d'Arnau Satrilla;

sig(+)ne de Bernat d'Olzinelles; sig(+)ne de Bernat de Camporrells; sig(+)ne de Ponç d'Altarriba; sig(+)ne de Ramon de Peguera; sig(+)ne de Joan Berenguer de Rajadell; sig(+)ne de Ramon Berenguer de Vilafranca; sig(+)ne de Guillem Ramon Sacirera; sig(+)ne de Francesc de Bellcastell; sig(+)ne de Berenguer de Perapertusa, procurador del vescomte d'Illa i de Canet; sig(+)ne d'Arnau de Miralles. Tots els susdits, en nom de tots nosaltres que hi som presents i de tots els altres del braç militar, lloem, aprovem, concedim i confirmem els poders esmentats atribuïts als dits administradors per la Cort general i totes i cadascuna de les coses contingudes en el document.

Sig(+)ne d'Eimeric Dusay; sig(+)ne Romeu de Busquets, sig(+)ne de Pere Terré, doctor en lleis, sig(+)ne de Pere Desplà, síndics del municipi de Barcelona; sig(+)ne de Pere de Muntanyana, sig(+)ne de Pere de Carcassona, sig(+)ne de Pere Puig, síndics del municipi de la ciutat de Lleida; sig(+)ne de Narcís de Sant Dionís, doctor en lleis, sig(+)ne de Francesc Pabia, síndics del municipi de la ciutat de Girona; sig(+)ne de Guillem Rodon, sig(+)ne de Pere Borró, sig(+)ne de Francesc Cauler, síndics del municipi de la vila de Perpinyà; sig(+)ne de Ramon Eimeric, sig(+)ne de Francesc Narell, síndics del municipi de la ciutat de Manresa; sig(+)ne de Pere Miró, sig(+)ne de Bernat Gil, sig(+)ne d'Arnau de Messina, sig(+)ne de Ramon Pere, síndics del municipi de la vila de Cervera; sig(+)ne de Pere Ponç, sig(+)ne de Valentí Sapera, síndics del municipi de Vilafranca del Penedès; sig(+)ne de Pere Climent, sig(+)ne de Ramon Moreta, síndics del municipi de la vila de Puigcerdà; sig(+)ne de Bernat Marquès, síndic del municipi de Camprodon; sig(+)ne de Bernat Viader, síndic del municipi de Vilafranca de Conflent; sig(+)ne de Marc de Bretons, síndic de la vila de Berga; sig(+)ne de Bernat Prat, síndic del municipi de la vila de Besalú; sig(+)ne de Pere Ferrer, síndic del municipi de la vila de Piera; sig(+)ne de Pere Carbó, síndic del municipi de Santpedor; sig(+)ne de Jaume Alegra, síndic del municipi de Figueres; sig(+)ne de Pere Batlle, síndic del municipi de la vila de Torroella de Montgrí. Tots els susdits, tant en nom propi com en nom d'aquells dels quals som síndics i procuradors com de tots els altres del braç dels municipis de les ciutats i viles reials de Catalunya, lloem, aprovem i confirmem els poders esmentats atribuïts als dits administradors per la Cort general i totes i cadascuna de les coses contingudes en el document.

Foren testimonis presents a les coses predites el noble fra Daniel de Carreto, de l'orde de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem, ambaixador de l'egregi marquès de Monferrato, Mateu Mercer, camarleng, Ramon de Vilanova, algutzir, Eiximèn Pérez de Calataiud, promovedor, cavallers i consellers, i Jaume de Besanta, escrivà del dit senyor rei, Joan Lombarda i Arnau Serra, mercaders de la ciutat de Barcelona i molts altres.

Sig(+)ne de Mateu Adrià, protonotari tinent dels segells del dit senor rei i notari públic, per autoritat reial, per tota la terra i dominació del dit rei, que vaig intervenir a les coses predites i les vaig fer escriure, amb una raspadura i reescrit a la línia novena IX^{a}, «alias ad» i a la onzena XI^{a} «quascumque» i a la mateixa línia «alibi firmare» i a les línies número cinquanta-cinc LV^{a}, seixantaLX^{a} i seixanta-set LXVII^{a} «prefatam potestatem in generali Curia dictis aministratoribus atributam» i el vaig cloure.

Altres capítols de Cort referents als diputats del braç reial

Cervera, 18 de desembre de 1359

Capítols de la Cort de Cervera que disposen que els diputats del braç de les ciutats i viles reials hagin de guardar els diners de l'ajuda a Barcelona en una caixa de la qual tindran la clau dos d'ells; que preveuen la destitució dels diputats i administradors, l'obligació dels diputats de residir a Barcelona, l'obligació dels oïdors de comptes dels diputats de prestar jurament de comportar-se lleialment en aquesta tasca i l'obligació dels diputats, sota jurament, d'aplicar els diners del donatiu només per a la defensa. Passats els dos anys de la seva missió, hauran de destruir tota la documentació.

ACA, C, reg. 1505, f. 22 v.-37 v.
Edició de Sánchez Martínez, Manuel; Ortí Gost, Pere. *Corts, parlaments i fiscalitat a Catalunya: els capítols del donatiu (1288-1384)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya: Departament de Justícia, 1997, p. 196, 198-200 i 204.

[10] Ítem, que la dita moneda sia tota ajustada dins la ciutat de Barcelona en aquell loch hon los dits administradors ordeneran e sia mesa en Iª caxa en la qual haja II claus, les quals tenguen II dels dits administradors.

Plau al senyor rey.

[18] Ítem, que si los dits IIII administradors o alscuns d'aquells usaven mal en lo dit offici e assò era regonegut per aquells qui reebran lo compte, quels reebedors del dit compte los ne puxen gitar e metra altra o altres e punir segons que de dret trobarien faedor; e quel senyor rey ne official seu assò no puxen embergar, ans hajen a donar en assò als dits oydors socors, favor e ajuda segons la forma del capítol qui comença: "Ítem, quels dits administradors o la major partida d'aquells pusquen fermar cartes *et cetera*.

Plau al senyor rey ab què no sie diminuït lo dit do de les dites LXXIIm. l., segons que en lo primer capítol és contengut.

[23] Ítem, quels dits administradors e los consellers a ells ordonats per lo dit braç hajen a star durant lo temps de la dita ajuda e aquella administrar dins la ciutat de Barcelona e aquí retra compte de la administració d'aquella als dits consellers lurs; e quel senyor rey ne altre en son loch dins lo dit temps no puxa appellar ne trer de la dita ciutat alscuns dels dits administradors o consellers per res dels affers de la dita ajuda, per ço que la administració d'aquella no pogués ésser mudada ne torbada; e açò jur lo senyor rey; e, si feya lo contrari, que la dita ajuda cessàs *ipso facto*, axí que lo dit braç no fos tengut de res a pagar per rahó de la dita ajuda.

Plau al senyor rey.

[24] Ítem, que les dites persones qui lo dit compte reebran, ans que usen del dit offici, facen sagrament en poder del ordinari del loch on los dits comptes se retran que bé e leyalment se hauran en lo dit offici.

Plau al senyor rey.

[29] Ítem, que totes les persones qui per los dits II braces de la clerecia e cavalleria seran deputades a tenir o distribuir la moneda de la ajuda que fan e totes les persones qui per lo dit braç de les dites ciutats e viles seran deputades a tenir e destribuir la moneda de la dita ajuda quel dit braç fa e totes altres persones qui per ocasió de les dites ajudes seran a alcuna cosa a fer deputades fassen sagrament e reeben en si sentència de vet de no fer ne consentir alcuna cosa per si o per altra perquè la dita moneda nos convertesque tota sens alcuna deducció o diminució en los fets de la defensió de la terra e no en altra cosa; de la qual sentència de vet no puxa ésser aquell qui contrafarà absolt, si primerament no fa plena e entegra satisfacció e esmena ab la dobla d'assò qui contra serà fet, la qual dobla fos convertida per los dits administradors en la dita defensió de la terra.

Plau al senyor rey.

[44] Ítem, que, passats los dos anys dessús dits, tots comptes e totes altres scriptures privades fetes sobre les coses dessús dites, per quisvulla sien tengudes en Cathalunya, venguen en mans dels dits aministradors; les quals scriptures sien cremades e abolides per ells, axí que no puguen apparer ne puguen ésser trobades en temps esdevenidor.

Plau al senyor rey.

Altres capítols de Cort referents al diputats del braços eclesiàstic i militar

Cervera, 18 de desembre de 1359

La Cort de Cervera disposa que els diputats dels braços de l'Església i de la noblesa guardin els diners de l'ajuda a Barcelona en una caixa de la qual tindran la clau un diputat de cada braç (cap. 13); preveu la destitució dels diputats (cap. 23), l'obligació dels diputats, sota jurament, d'aplicar els diners del donatiu només per a la defensa (cap. 38) i que el rei no els pugui convocar fora de Barcelona per tal de no pertorbar la seva tasca (cap. 41); no incloem aquests capítols perquè són similars als del braç de les ciutats i viles; incloem els capítols que preveuen una remuneració per als diputats i la substitució en cas de mort, malaltia o altre impediment.

ACA, C, reg. 1505, f. 38 r.-52 v.
Edició de Sánchez Martínez, Manuel; Ortí Gost, Pere. *Corts, parlaments i fiscalitat a Catalunya: els capítols del donatiu (1288-1384)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya: Departament de Justícia, 1997, p. 212-223.

[17] Ítem, que cascú dels damunt dits VIII cullidors e distribuïdors haja per son treball cascun dia, sia que traballen per lo dit fet o no, sàul que, si eren en la frontera ab cavall e ab armes, que, ultra la dita pensió, prenguen sou axí com los altres; e encare que, si anant per lo dit offici ho procurant fora lurs alberchs perdien cavalls ni altres bèsties, quels en fos feta satisfacció e esmena a coneguda dels altres companyons lurs.

Plau al senyor rey ab què no ssen minve lo dit do de les dites LXXIIm. l. segons que en lo primer capítol és contengut.

[21] Ítem, que, si alcú o alcuns dels dits VIII deputats se morie dins lo dit temps o per malaltia o per altra rahó havia embargament lonch a arbitre dels altres deputats que no y pogués entendre, quels altres romanents ni poguessen elegir altre en loch d'aquell, en aquesta manera que, si era del braç de la Esgleya, que li tornassen d'aquell braç matex e axí matex d'aquells dels nobles e dels cavallers e axí matex sie servat en los consellers.

Plau al senyor rey.

Institvt
d'Estvdis
Catalans